

Julkaisuvapaa 20.9.2017 klo 10.00

Taloussennuste 2017-2018

Mitäs me sanoimme jo kaksi vuotta sitten?

Talous kasvaa Suomessa tänä vuonna nopeammin kuin muulla euroalueella

ENNUSTERYHMÄ

Seija Ilmakunnas
Hannu Karhunen
Ilkka Kiema
Henri Keränen
Sakari Lähdemäki
Terhi Maczulskij
Aila Mustonen
Heikki Taimio

LISÄTIETOJA

Ilkka Kiema
Ennustepäällikkö
(09) 2535 7304
ilkka.kiema@labour.fi

www.labour.fi

PALKANSAAJIEN TUTKIMUSLAITOS

Talousennuste vuosille 2017–2018

Mitäs me sanoimme jo kaksi vuotta sitten?

Talous kasvaa Suomessa tänä vuonna nopeammin kuin muulla euroalueella

Kuluvana vuonna Suomen talouskasvu on nopeutunut ja muuttunut vientivetoiseksi. Myönteistä käännettä selittävät yhtäältä talouskasvun kiihtyminen useissa tärkeissä vientimaissa ja toisaalta toimialakohtaiset erityistekijät. PT on nostanut viimekeväisiä kasvuennusteitaan tälle vuodelle 1,7 prosenttiyksikköä ja ensi vuodelle 0,8 prosenttiyksikköä. Arvioimme, että kuluvana vuonna Suomen bkt kasvaa 3,6 prosenttia ja ensi vuonna 2,5 prosenttia. Ensi vuoden loivempi kasvu saattaa olla pitkäaikaista. Vakavimmat siihen kohdistuvat uhkakuvat ovat peräisin Suomen ulkopuolelta.

LISÄTIETOJA

Ennustepäällikkö Ilkka Kiema
(09) 2535 7304
ilkka.kiema@labour.fi

www.labour.fi

- » Kuluvan vuoden nopea vientivetoinen kasvu jatkuu loivempaan ensi vuonna ja myös sen jälkeen
- » Ansiokehitys on maltillista, mutta veronalennukset ja velkaantuminen pitävät yllä yksityistä kulutusta
- » Työllisyysaste nousee, mutta työttömyysaste laskee vain lievästi
- » Talouskasvun kiihtyminen supistaa julkisen sektorin alijäämää, vaikka veroasteen lasku hidastaa tasapainottumista
- » Julkisia koulutusmenoja sekä T&K-tukea olisi perusteltua lisätä sen sijaan, että kaikki syntynyt liikkumavara käytetään veroasteen laskuun

Talouskasvu on kiihtynyt kuluvan vuoden alkupuolella, ja myös kuva edellisvuodesta on päivittynyt aiempaa valoisammaksi. Uusimpien tietojen mukaan Suomen bruttokansantuote kasvoi viime vuonna 1,9 prosenttia eli oleellisesti enemmän kuin kilpailukykykysymystä laadittaessa ennustettiin tai kuin Tilastokeskus vielä kuluvan vuoden keväällä arvioi. Vielä viime vuonna talouskasvu painottui yksityiseen kulutukseen ja investointeihin viennin sijasta. Tänä vuonna myös vienti on kasvanut ripeästi, ja entistä suurempi osa investoinneista on ollut kone- ja laiteinvestointeja rakennusinvestointien sijasta.

KUSTANNUSKILPAILUKYKY EI SELITÄ KASVUN KÄYNNISTYMISTÄ

Yksikkötyökustannuksia alentava kilpailukykykysymys vauhdittaa talouskasvu ennustejaksolla. Tavanomaisesta, yksittäisestä palkkaratkaisusta poiketen sillä saattaa olla kasvua lisääviä vaikutuksia myös pidemmällä tähtäimellä, jos siihen sisältyvä työnantajan sosiaaliturvamaksun alennus jää pitkäkestoiseksi.

Vuosiin 2012–2014 ajoittunut bruttokansantuotteen supistuminen vaihtui kuitenkin ripeään talouskasvuun jo ennen kuin Suomen kustannuskilpailukyvyssä ehti tapahtua mitään suurta parannusta. Talouskasvun liikkeellelähtöä ei siksi voida selittää ensisijaisesti kustannuskilpailukyvyyn kohenemisella eikä Suomen aiempaa kehnoa menestystä puuttuvalla kustannuskilpailukyvyllä. Lisäksi, kuten PT:n tutkijat ovat aiemmin esittäneet (esim. Pekka Sauramo, Talous ja yhteiskunta 2/2015, s. 2-9) ja kuten myös oheisessa erillistekstissä (s. 16) tarkemmin perustellaan, viime vuosina julkisuudessa näkyvästi esillä olleet kvantitatiiviset arvot siitä, kuinka paljon Suomi olisi kustannuskilpailukyvyssä jäljessä tärkeimmistä kilpailijamaistaan, ovat perustuneet monin tavoin ongelmallisiin mittausmenetelmiin.

Suomen talouden myönteistä käännettä selittää osin talouskasvun kiihtyminen euroalueella ja Yhdysvallois-

sa sekä talouden kääntyminen kasvuun myös Venäjällä. Myös viennin painottuminen investointihyödykkeisiin, jota on usein pidetty Suomen kansantalouden heikkoutena, saattaakin olla etu nykyisessä suhdannetilanteessa, jossa investointihyödykkeiden kysyntä kasvaa vientimaisa. Suomen vientimaisa suhdannekäänte on kuitenkin ollut paljon Suomen käännettä maltillisempi (ja niistä monissa käännettä ei ole ollut lainkaan), ja siksi myös vientimaiden kehitystä on vaikea pitää yksinään viennin riipeän kasvun selityksenä.

Vähintään yhtä tärkeän selityksen käänteelle muodostavat toimialakohtaiset erityistekijät, kuten esimerkiksi Valmet Automotiven autotehtaan odottamaton menestys ja aiemmin kriisiytyneen telakkateollisuuden toipuminen ja voimakas laajentuminen. Ennustejaksolla tavaravientiä kasvattaa lisäksi myös Äänekosken biotuotetehtaan käynnistyminen.

Toteutunut kehitys vastaa PT:n syksyn 2015 talouseennusteessa esitettyä näkemystä. Tuolloin esitimme, että Suomen edellisten vuosien kehno taloudellinen menestys oli johtunut ennen kaikkea joukosta erityistekijöitä, joiden merkitys oli jo tuolloin vähenevässä. Tuolloisen arvion mukaan Suomi pääsisi mukaan muun Euroopan kasvuvauhtiin jo 2017 ja ehkä jonkin aikaa ylittäisikin sen. Tämä arvio pitää edelleen paikkansa.

MALTILLISEMPI KASVU VOI JATKUA PIDEMPÄÄNKIN, MUTTA SE NÄKYVÄIN VAIN VÄHÄN TYÖTTÖMYYSLUVUISSA

Koska kuluvan vuoden riipeä talouskasvu (ennustemme mukaan 3,6 prosenttia) perustuu osin toimialakohtaisiin ”hyppäyksenomaisiin” muutoksiin ja aiemmin vajaakäytössä olleen tuotantokapasiteetin

entistä tehokkaampaan hyödyntämiseen, kasvu jatkuu ensi vuonna maltillisempina (ennustemme mukaan 2,5 prosentin vauhtia). Kasvua hidastavat myös työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmat, joita tarkastellaan yksityiskohtaisemmin koulutuksen näkökulmasta tuonnempina erillistekstissä (s. 19).

Tämän vuoden kasvua maltillisempi mutta EU:n keskitasoa oleva tai sen ylittävä kasvu voi olla pysyvääkin. Todennäköisimmät niistä uhkakuvista, jotka realisoituessaan ehkäisivät nyt käynnistyneen kasvun, eivät liity Suomen puutteelliseen kustannuskilpailukykyyn tai Suomen rakenteellisiin ongelmiin, vaan ovat ulkoisia: esimerkiksi Yhdysvaltain presidentin arvaamaton ja tempoileva politiikka, geopoliittisten jännitteiden kiristyminen tai euron voimakas vahvistuminen saattaa johtaa taantumaa tai lamaan, joka heijastuu myös Suomeen.

Taloukasvun vauhdittuminen on parantanut työllisyyttä, mutta työvoimatutkimuksin mitattu työttömyysaste on silti supistunut vain vähän. Useimmat työllistyneet ovat näin ollen olleet muita kuin työvoimatutkimuksen kriteerein työttömiksi luokiteltuja henkilöitä. Hallituksen suunnittelema aktiivimalli saattaa hidastaa työttömyysasteen alenemisestä entisestään, koska se kannustaa työn hausta luopuneita työttömiä hakemaan töitä ja tekee heistä näin työttömiä myös työvoimatutkimuksessa käytetyn määritelmän mielessä.

YKSITYINEN KULUTUS KASVAA YHÄ VAISUSTA ANSIOTASOKEHITYKSESTÄ HUOLIMATTA

Kuluvana vuonna julkisen sektorin ansiotaso laskee kilpailukyky sopimukseen sisältyvän lomarahaleikkauksen johdosta, ja ansioiden nousu

KYSYNNÄN JA TARJONNAN TASE

	2016	2016	2017e	2018e
	Mrd. €	Määrän muutos (%)		
Bruttokansantuote	215,6	1,9	3,6	2,5
Tuonti	78,6	4,4	5,7	4,6
Kokonaistarjonta	294,2	2,6	4,1	3,1
Vienti	76,0	1,3	9,0	6,0
Kulutus	170,8	1,6	1,4	1,1
yksityinen	119,1	1,8	2,0	1,5
julkisen	51,7	1,2	0,0	0,3
Investoinnit	46,4	7,2	7,6	4,0
yksityiset	37,9	7,9	9,0	4,5
julkiset	8,6	3,9	1,4	1,7
Varastojen muutos (ml. tilastollinen ero) ¹	1,1	0,0	-0,3	0,2
Kokonaiskysyntä	294,2	2,6	4,1	3,1

¹ Määrän muutos on prosenttiyksikköä BKT:hen.

Lähde: Tilastokeskus, Palkansääjien tutkimuslaitos

on vaatimatonta myös yksityisellä sektorilla. Ensi vuoden ansiokehitys riippuu tulevista syksyn liittokierroksen määräämistä palkkaratkaisuista. Ennusteessamme olemme olettaneet palkankorotusten jäävän alkaneesta noususuhdanteesta huolimatta melko maltillisiksi mutta kuitenkin sellaisiksi, että ne säilyttävät palkansaajien ostovoiman kun myös verotus ja inflaatio otetaan huomioon.

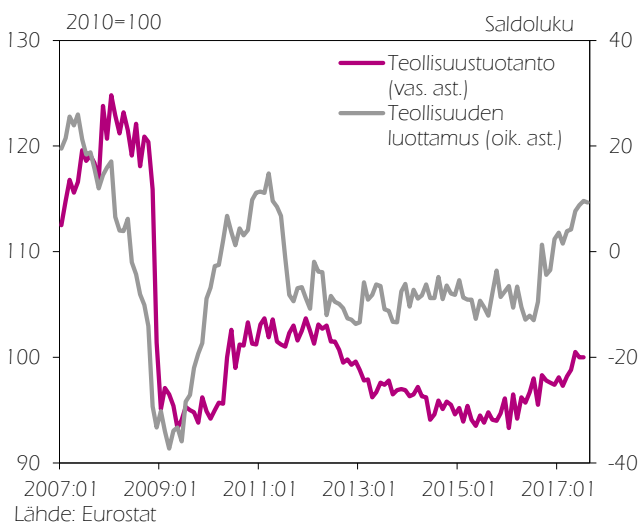
Heikko palkkakehitys, hintakilpailu elintarvike-markkinoilla sekä asumiskustannusten ja polttoainoiden hintojen maltillinen kehitys saavat inflaation pysymään kuluvana vuonna alhaisena. Käytettävissä olevien tulojen melko vaisusta kehityksestä huolimatta kuluttajien luottamus talouteen on vahvaa. Arvioimme, että EKP:n alhaiset, velkaantumiseen kannustavat ohjaukorot eivät vielä ennustejaksolla nouse, että säästämisaste säilyy negatiivisena ja että yksityinen kulutus kasvaa ennustejaksolla edelleen nopeahkosti.

MYÖTÄSYKLINEN FINANSSIPOLITIikka JARRUTTAA JULKISEN TALOUDEN ALIJÄÄMÄN SUPISTUMISTA

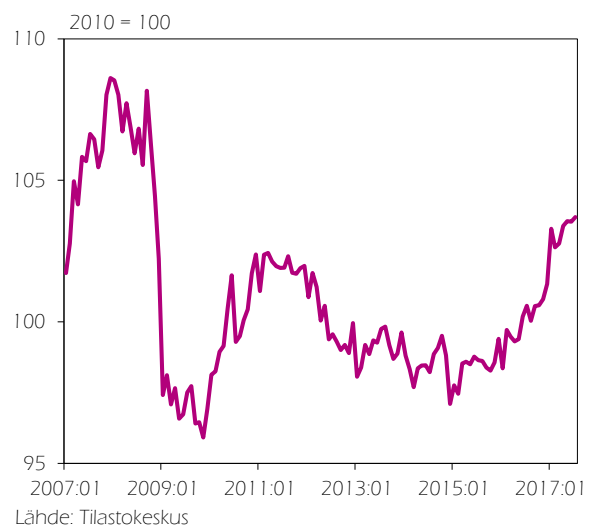
Talouskasvun kiihtyminen supistaa julkisen talouden alijäämää, vaikka veroasteen lasku hidastaa kin tasapainottumista. Kompensoimattomien veronalennusten sijasta olisi perusteltua käyttää syntynyttä liikkumavaraa suuntaamalla entistä enemmän julkisia resursseja T&K -tukeen, koulutukseen ja muihin työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmia ratkoviin, kuten pelkän peruskoulutuksen saaneita työttömiä työllistäviin toimiin.

Lisäksi hallituksen suunnittelemat, ilman kompensoivia veronkiristyksiä toteutettavat veronalennukset sopivat huonosti suhdannetilanteeseen, ja kuten tuonempana erillistekstissä (s. 21) yksityiskohtaisemmin osoitetaan, viime vuosina harjoitetun julkisen sektorin sopeutuspolitiikan heikkoutena on yleisemminkin ollut myötäsyklisyys. Julkisen talouden suurimmat kiristykset ovat ajoittuneet lamaan tai taantumiaan, ja noususuhdanteessa harjoitetaan nyt elvyttävämpää politiikkaa. ■

TEOLLISUUDEN LUOTTAMUS JA TEOLLISUUSTUOTANTO SUOMESSA 2007:01-2017:08

TUOTANNON SUHDANNEKUVAAJA 2007:01-2017:07

Kansainvälinen talous

Maailmantalouden nousukausi on selvä mutta lievä

- » Maailmantalous kasvaa tänä ja ensi vuonna vajaan 4 prosentin vauhtia
- » Maailmankaupan kasvu ylittää runsaaseen 4 prosenttiin molempina ennustevuosina
- » Euroopassa ja Yhdysvalloissa kasvu kiihtyy runsaaseen 2 prosenttiin
- » Ensi vuonna kasvu hidastuu hieman Japanissa ja Kiinassa
- » Venäjä, Intia ja Brasilia nousussa

LISÄTIETOJA

Erikoistutkija Heikki Taimio
(09) 2535 7349
heikki.taimio@labour.fi

www.labour.fi

Maailmantalouden kasvuvauhti nopeutuu noin puolella prosenttiyksiköllä tänä vuonna ja vielä hieman ensi vuonna. Nousukausi näkyy laajalti mm. EU:ssa, Yhdysvalloissa, Latinalaisessa Amerikassa, Venäjällä ja monissa Aasian maissa. Kasvua on vauhdittanut parin vuoden takainen raakaöljyn hinnan puolittuminen nykytasolle, runsaaseen 50 dollariin tynnyriltä, ja talouspolitiikan keventyminen monissa maissa. Öljyn hintaan ei ole odotettavissa uusia merkittäviä muutoksia tällä ennustejaksolla.

EUROOPAN TALOUSKASVU TASAANTUU RUNSAASEEN KAHTEN PROSENTTIIN

EU:ssa kasvu on vauhdittunut tänä vuonna erityisesti Baltian maissa, Itä-Euroopassa, Suomessa ja Portugalissa. Euroalueen kolme suurinta maata ovat tuottaneet keskimääräistä hitaampaa kasvua, mutta nyt Ranskan ja Italian näkymät ovat valoisampia kuin pitkiin aikoihin. Saksankin kasvu vauhdittuu viime vuoden 1,9 prosentista 0,2 prosenttiyksiköllä molempina ennustevuosina, mutta se on parhaita esimerkkejä siitä, kuinka euroalueella hyvin vahva talousluottamus ei ole vielä realisoitunut talouskasvussa (kuvio); esimerkiksi Saksan taloustutkimuslaitos IFOn suhdanneindikaattori ei ole koskaan aiemmin mennyt näin paljon yli bkt:n kasvun. IFOn investointitiedustelun mukaan investointien kasvu kiihtyy Saksassa tänä vuonna korkeammalle kuin kertaakaan finanssikriisin jälkeen, yli 6 prosenttiin, mikä tietää hyvää Suomen viennille.

Ennakoivien indikaattoreiden perusteella on jo melko pitkään näyttänyt mahdolliselta, että Euroopan suhdannekehitys voisi muodostua paljonkin aiempaa myönteisemmäksi, mutta siitä ei ole vieläkään selviä todisteita talustilastoissa. Vuoden alkupuoliskon talouskasvu euroalueella, 2,3 prosenttia, oli vain hiukan nopeampaa kuin edellisellä vuosipuoliskolla. Sitä vauhditti yksistään ulkomaankauppa, jota jatkossa heikentää euron revalorituminen. Samalla tosin alueen vientikysyntää vahvistaa muuan maailman talouskasvun piristymisen.

Eurokriisin hoidossa näyttää ainakin toistaiseksi tuottavan tulosta ”rämpimiseksi” kutsuttu strategia, jossa paikkaillaan kulloinkin esiin nousevia akuutteja kriisejä ja odotellaan kärsivällisesti, että suhdannekehityksen kääntymisen nostaa kriisimaat ahdingosta. Espanja, Irlanti ja Portugalit ovatkin jo päässeet erittäin hyvään kasvuvireeseen, ja nyt Italia ja Kreikkakin näyttävät tulevan perässä. Tilanteeseen on tuonut helpotusta myös komission ja poliitikkojen kiristysotteen löystyminen talouspolitiikassa sekä eri maiden vaalien tuoma poliittisen epävarmuuden hälveneminen.

Nähtävissä on kuitenkin myös eräitä hälytysmerkkejä. Näistä tärkeimpiä ovat euron vahvistumisen lisäksi viimeaikaiset heikkenemiset pankkien luotonannossa, ostopäällikköindekseissä sekä koko euroalueen investoinneissa ja vähittäiskaupassa. Oman lukunsa muodostaa epävarmuus Brexitin suhteen; Isossa-Britanniassa ovat jo mm. kuluttajaluottamus ja investoinnit alamaissa, mutta maassa on edelleen matalin työttömyysaste 40 vuoteen, ja punnan heikkeneminen tukee sen teollisuustuotantoa.

Euroalueen yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin ennustetaan nousevan tänä vuonna keskimäärin 1,5 prosenttia ja ensi vuonna 1,2 prosenttia. Pohjainflaatio on jumittunut pyörimään yhden prosentin molemmin puolin, ja kokonaisindeksiä heiluttaa energian (lähinnä öljyn) ja myös ruuan hintakehitys (kuvio). Työttömyysasteen ollessa vasta painumassa alle 9 prosentin ei työmarkkinoiltakaan nouse ihan pian inflaatiopaineita. Euroopan keskuspankin odotetaan nostavan ohjauskorkoaan vasta ennustejakson jälkeen ja aloittavan arvopaperien osto-ohjelmansa purkamisen ensi vuonna hyvin varovaisesti.

DOLLARIN HEIKKENEMINEN PIRISTÄÄ YHDYSVALTOJA

Yhdysvalloissa keskuspankin ohjauskoron nosto-odotukset ovat olleet paljon esillä huolimatta siitä, että sen tiiviisti seuraama pohjainflaatioindikaattori on laskussa ja palkkojenkin nousu on hidastu-

nut. Nyt on epävarmaa, nostaako Fed korkoa nykyisestä 1,00–1,25 prosentin haarukasta vielä joulukuussa, mutta niin tehdään ainakin ensi vuonna muutaman kerran.

Yhdysvaltojen talouskasvu kiihtyy viime vuoden 1,5 prosentista tänä vuonna 2,1 prosenttiin ja ensi vuonna 2,4 prosenttiin. Kahdesta tuhoisasta hurrikaanista seuraa pieni lovi kuluvan vuoden 3. neljänneksen talouskasvuun, joka jatkossa enemmän kuin paikkaantuu jälleenrakennuksella. Yksityisen kulutuksen ja julkisen kysynnän vaikutukset ovat heikkenemässä. Myös rakentaminen on alamaissa. Muut investoinnit, ulkomaankauppa ja teollisuustuotanto ovat kuitenkin hyötynneet selvästi dollarin devalvoitumisesta.

NÄKYMÄT OVAT MYÖNTEISET JAPANISSA JA BRIC-MAISSA

Kiinan tämänsyksyisen puoluekokouksen alla talouspolitiikka, erityisesti yhä kiihtyvä finanssipoliittinen elvytys, on hiukan vauhdittanut talouskasvua. Tänä vuonna päästään 6,9 prosenttiin, mutta ensi vuonna todennäköisesti kasvu hidastuu 6,6 prosenttiin eli vain hieman virallisen tavoitteen yläpuolelle. Jo nyt on alkanut näyttää siltä, että kasvu on uudelleen hidastumassa, kun yhä paisuvan velkavuoren takia on kiristetty rahapolitiikkaa ja finanssisektorin sääntelyä. Rahoitussektorin velkariskit kasvavat silti edelleen.

Japanin talouskehitys on tänä vuonna yllättänyt positiivisesti. Viennin ja investointien piristymisen vauhdittaa kasvua puolella prosenttiyksiköllä 1,5 prosenttiin, josta se hidastuu 1,2 prosenttiin ensi vuonna. Intian talouskasvu jäi vuoden alkupuoliskolla yllättäen alle 6 prosenttiin. Seteli- ja alv-reformien aiheuttaman sekaannuksen hälvettyä kasvussa päästään ensi vuonna jo 7 prosenttiin.

Venäjä ylsi 1,5 prosentin kasvuun alkuvuonna. Koko vuoden kasvuksi ennustetaan 1,7 prosenttia ja ensi vuodeksi 2,0 prosenttia. Öljyn nykyinen hintataso tukee kas-

vua samoin kuin ennätysellinen maataloussato, inflaation hidastuminen ja korkojen lasku. Venäjä on onnistunut sopeutumaan sanktioihin, joista voi kuitenkin jatkossa koitua vielä huomattavaa haittaa erityisesti öljyntuotannossa.

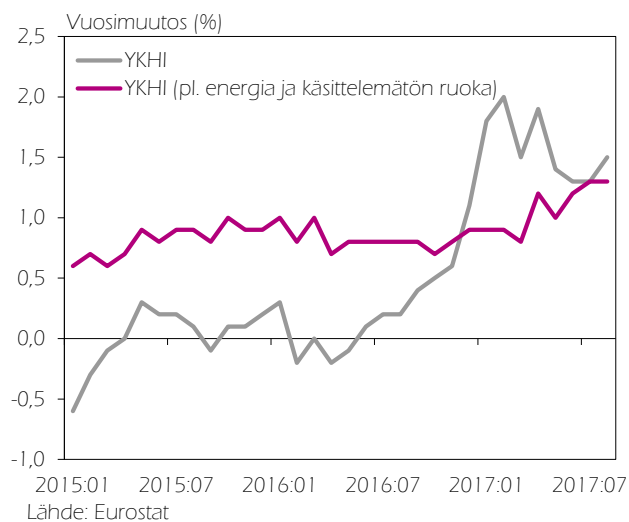
Brasilia on toipumassa historiansa syvimmästä lamasta. Sen ulkomaankauppa on hyötynyt metallien hintojen noususta, inflaatio on hidastunut, korot laskeneet ja teollisuustuotanto ja vähittäiskauppa ovat taas alkaneet nousta. Talouskasvu piristyy viime vuoden -3,6 prosentista 0,5 prosenttiin tänä vuonna ja 2,0 prosenttiin ensi vuonna. ■

KANSAINVÄLINEN TALOUS

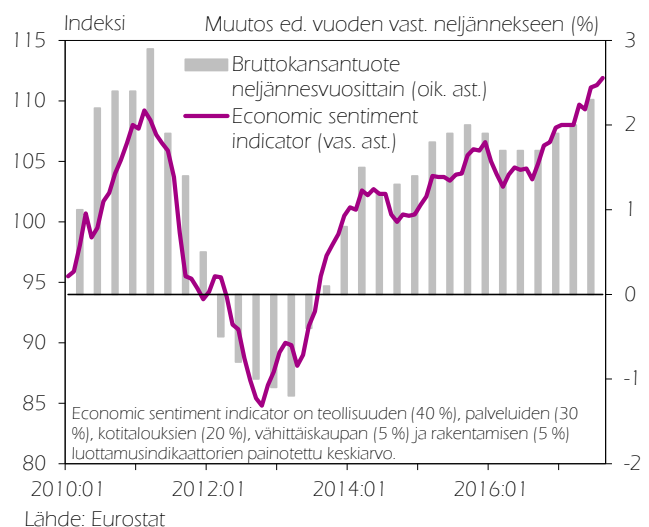
	Osuus maailman BKT:sta (%)	Kokonaistuotannon määrän kasvu (%)		
		2016	2017e	2018e
Yhdysvallat	15,3	1,5	2,1	2,4
Eur-19	11,6	1,8	2,3	2,2
Saksa	3,3	1,9	2,1	2,3
Ranska	2,2	1,2	1,6	1,8
Italia	1,8	0,9	1,5	1,6
EU28	16,5	1,9	2,3	2,3
Ruotsi	0,4	3,2	3,0	3,0
Iso-Britannia	2,3	1,8	1,5	1,2
Kiina	18,3	6,7	6,9	6,6
Intia	7,5	7,1	6,2	7,0
Japani	4,3	1,0	1,5	1,2
Venäjä	3,1	-0,2	1,7	2,0
Brasilia	2,5	-3,6	0,5	2,0

Lähde: BEA, BOFIT, IMF, Eurostat, Palkansaajien tutkimuslaitos

EUROALUEEN YHDENMUKAISTETTU KULUTTAJA-HINTAINDEKSI (YKHI) JA SAMA ILMAN ENERGIAA JA KÄSITTELEMÄTÖNTÄ RUOKAA 2015:01-2017:08

EUROALUEEN ECONOMIC SENTIMENT INDICATOR KUUKAUSITTAIN 2010:01-2017:08 JA BKT:N MUUTOKSET (%) NELJÄNNESVUOSITTAIN 2010:1-2017:2

Ulkomaankauppa

Tavaravienti kasvaa vauhdilla ja tuontia nopeammin

- » Alkuvuodesta vienti kääntyi jyrkkään kasvuun
- » Kasvua selittävät talouskasvun kiihtyminen vientimaissa ja toimialakohtaiset syyt
- » Tuontikin kasvaa tuotantopanosten kysynnän kasvun myötä, mutta vientiä hitaammin

LISÄTIETOJA

Ennustepäällikkö Ilkka Kiema
(09) 2535 7304
ilkka.kiema@labour.fi

www.labour.fi

Tavaravienti kasvoi kuluvan vuoden kahdella ensimmäisellä neljänneksellä erittäin voimakkaasti, 15,2 ja 7,5 prosenttia edellisvuoden vastaaviin neljänneksiin verrattuna. Arvioimme, että maltillisempi kasvu jatkuu koko ennustejakson ajan.

ULKOMAANKAUPPA KASVAA NOPEASTI, TAVARAVIENTI NOPEIMMIN

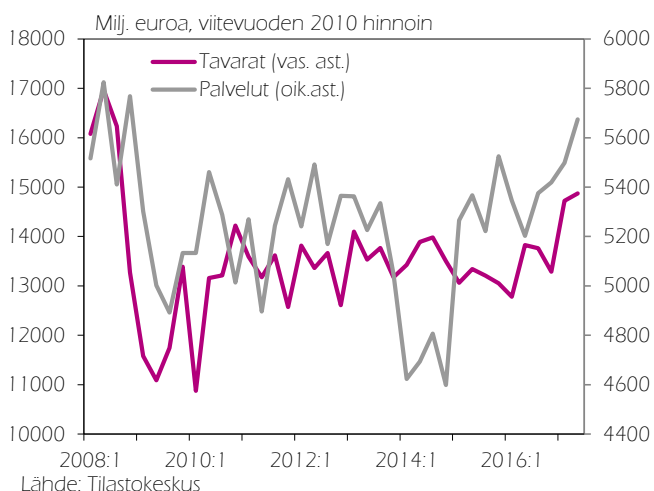
Tullin vientitilaston mukaan viennin kasvu on ollut alkuvuonna voimakasta kaikissa tärkeimmissä tuoteluokissa lukuun ottamatta metsäteollisuuden tuotteita. Maaryhmistä vienti on kasvanut prosen-

tuaalisesti nopeimmin (18–21 prosenttiyksikön vauhtia) EU-maihin, Aasiaan ja Pohjois-Amerikkaan.

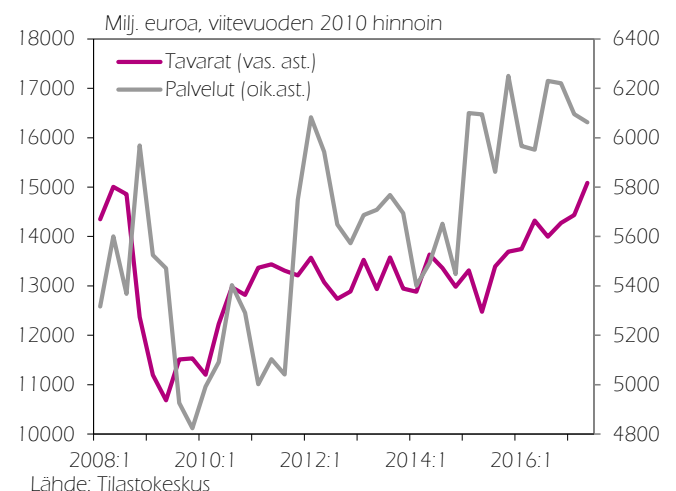
Viennin kasvua selittävät talouskasvun nopeutuminen vientimaissa ja toimialakohtaiset syyt. Esimerkiksi kone- ja kulkuneuvoteollisuuden vientiä ovat lisänneet Meyerin Turun telakalta valmistuneet alukset (Megastar ja Mein Schiff 6) ja Valmet Automotiven Uudenkaupungin autotehtaan kasvanut tuotanto. Suomen heikkoutena usein pidetty viennin yksipuolinen painottuminen investointihyödykkeisiin saattaa ollakin etu noususuhdanteessa, jossa investoinnit tyypillisesti lisääntyvät tärkeimmissä vientimaissamme.

Palveluviennin kasvu on ollut alkuvuodesta ripeää, vaikkakin tavaraviennin kasvua hitaampaa, 2,8 ja 9,1 prosenttia edellisen vuoden vastaaviin neljänneksiin verrattuna. Eri palveluerien osuuksista viennin kasvuun saadaan tarkem-

TAVAROIDEN JA PALVELUIDEN VIENTI 2008:1–2017:2

TAVAROIDEN JA PALVELUIDEN TUONTI 2008:1–2017:2

pia tilastotietoja vain huomattavan pitkällä viiveellä. Lienee kuitenkin ilmeistä, että yksi palveluvientiä eniten kasvattaneista tekijöistä on ollut Suomeen suuntautuvan matkailun lisääntynyt suosio. Esimerkiksi ulkomaalaisten hotelliyöpyemisten lukumäärä kasvoi tammi–kesäkuussa 15,6 prosenttia verrattuna edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan.

Myös tavaratuonti on kasvanut alkuvuodesta voimakkaasti, vaikkakin vientiä hitaammin (5,0 ja 5,3 prosenttia). Kasvu selittyy ensisijaisesti (tuontituotteita tuotantopanoksina käyttävien) investointien ja viennin kasvulla, ja se jatkuu koko ennustejakson ajan. Palvelutuonti näyttää kuitenkin jonkin verran supistuneen kuluvan vuoden alkupuoliskolla. Tulos sopii huonosti suhdannetilanteeseen, ja arvioimme sen johtuvan joko Tilastokeskuksen saamien tietojen hitaasta päivittymisestä tai neljännesvuosittaisten lukujen satunnaisvaihtelusta.

TAVARAVIENTI KASVAA VIENTITEOLLISUUDEN KAIKILLA TÄRKEIMMILLÄ TOIMIALOILLA

Vientiteollisuuden tulevaisuus näyttää tällä hetkellä poikkeuksellisen valoisa. Esimerkiksi EK:n uusimmassa suhdannebarometrissa (7/2017) teollisuuden suhdannetilannetta ja vientitodotusta koskevat uusimmat saldolutut (18 ja 21) ovat poikkeuksellisen suuria.

Teknoliateollisuuden yhteenlaskettu vientitilaukanta oli kesäkuun lopulla vahvistunut vuotta aiempaan verrattuna noin neljänneksellä eli noin 3 miljardia euroa, mikä tosin johtuu osin Meyerin Turun telakan saamista, ennusteperiodin jälkeiseen aikaan sijoittuvista tilauksista. Ennustejaksolla telakan tuotannon kasvu, kuten äskettäin (13.9.) käynnistynyt Costa Cruises -varustamon tilaaman risteilijän rakentaminen, näkyy kansantalouden tilinpidossa varastoinvestointeina viennin sijasta. Myös Uudenkaupungin autotehtaan tuotanto kasvaa entisestään, kun tehdas alkaa ensi vuonna valmistaa Mercedes Benzin uutta automallia.

Kemianteollisuuden viennin kasvu johtui alkuvuonna suurimmalta osin öljytuotteiden viennin kasvusta. Niiden kohdalla viennin liikevaihto riippuu voimakkaasti raakaöljyn hinnasta, ja alkuvuodesta viennin arvon kasvu selittyi suurelta osin (myös tuonnin arvoa kasvattavasta, ja nettovientiä alentavasta) raakaöljyn hinnan noususta. Tilastokeskuksen mukaan kemianteollisuuden volyyymi-indeksiläkin mitattu tuotanto kasvoi silti 7,1 prosenttia edellisvuoden ensimmäiseen puoliskoon verrattuna, ja nykytilanne on myös kemianteollisuuden yrityksissä EK:n suhdannebarometrin (7/2017) mukaan keskimääräistä parempi.

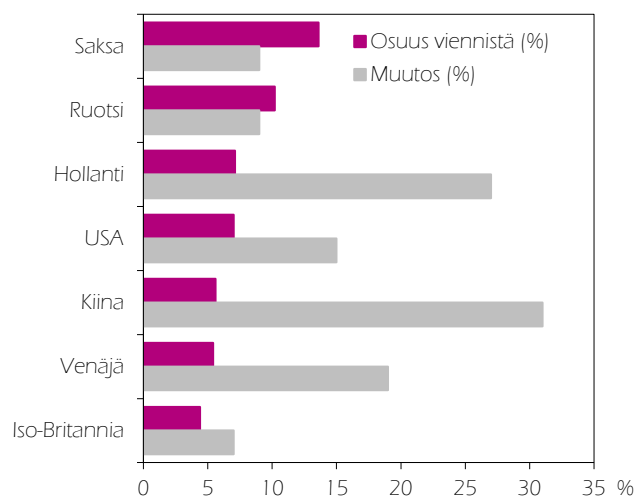
Metsäteollisuuden viennin kasvu on pitkään rajoittanut vanhanaikainen tuotantokapasiteetti ja paperin kysynnän hiipuminen. Ennustejaksolla vienti kääntyy kasvuun ennen muuta elokuussa käynnistetyn Äänekosken biotuotetehtaan ansiosta. Suomeen on suunniteltu myös useita muita metsäteollisuuden investointeja, kuten Kaidin Kemian biojalostamo ja Finnulpin Kuopion havusellutehdas, mutta tällä hetkellä niiden rahoitus näyttää erittäin epävarmalta.

VAIHTOTASEEN VAJE SUPISTUU

Vienti- ja tuontihintaindeksit ovat laskeneet viime vuosina, ja tuontihinnat ovat laskeneet vientihintojen nopeammin. Tuontihintojen laskuun on vaikuttanut raakaöljyn hinnan aiempi lasku sekä vuosiin 2015–16 ajoittunut useiden muiden raaka-aineiden hintojen notkahdus. Arvioimme, että hintojen lasku on nyt päättynyt ja että tuonti- ja vientihintaindeksit kääntyvät ennustejaksolla jälleen nousuun. Vientihintojen kasvua rajoittaa kuitenkin mm. kuluvan vuoden maltillinen palkkakehitys.

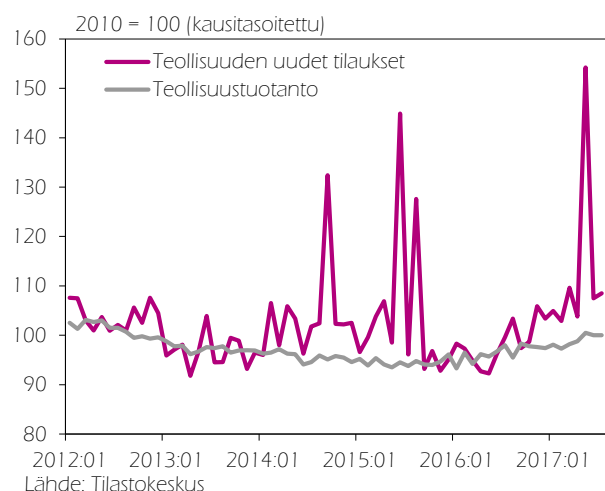
Viime vuonna vaihtotase oli yli 2 miljardia euroa alijäämäinen. Arvioimme, että kauppataaseen ylijäämä supistuu ennustejaksolla vaihtotaseen vajetta niin, että ensi vuonna se supistuu miltei nolnaan tai vaihtotase kääntyy hivenen ylijäämäiseksi. ■

SUOMEN TAVARAVIENTI TAMMI-KESÄKUUSSA 2017

Lähde: Tulli

SUOMEN TEHDASTEOLLISUUS 2012:01-2017:07

Lähde: Tilastokeskus

Investoinnit

Viime vuoden voimakas investoiminen jatkuu 2017

- » Investointien kasvu on historiallisen nopeaa, jo toista vuotta peräkkäin yli 7 prosenttia
- » Tämän vuoden 7,6 prosentin kasvu hidastuu 4 prosenttiin ensi vuonna
- » Kone- ja laiteinvestointeja vauhdittavat nousukausi ja kapasiteettipula
- » Rakentaminen on vajaan 8 prosentin kasvussa ja T&K-investoinnitkin kääntyvät nousuun

LISÄTIETOJA

Projektitutkija
Sakari Lähdemäki
(09) 2535 7301
sakari.lahdemaki@labour.fi

www.labour.fi

Viime vuonna investoinnit kasvoivat 7,2 prosenttia. Kuluvan vuoden investointiennustetta on nostettu viime kevään melko varovaisesta ennusteesta huomattavasti. Aiemmin ennustettua nopeampaa kasvua tukevat alkuvuoden voimakkaat investointiluvut. Nyt näyttääkin siltä, että investoinnit tulevat kasvamaan historiallisen nopeaa vauhtia. Vuosien 1975–2016 aikana investoinnit kasvoivat kaksi vuotta peräkkäin yli 5 prosentin vauhtia vain kahtena ajanjaksona; ennen 1990-luvun lamaa vuosina 1987–1989 ja 1990-luvun laman jälkeen vuosina 1995–1998.

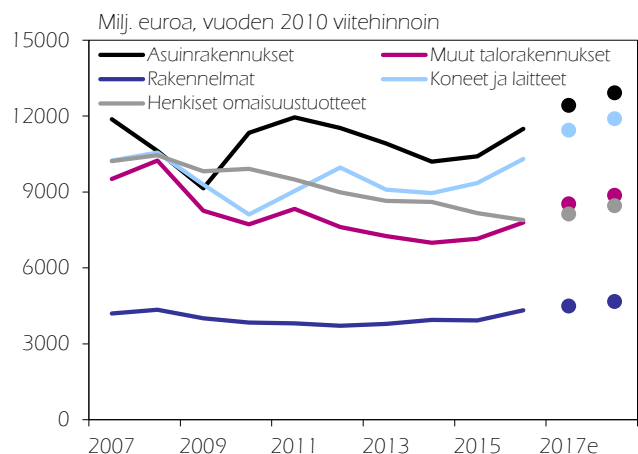
Viime vuonna rakennusinvestoinnit kasvoivat noin 10 prosenttia. Tänä vuonna rakennusinvestoinnit jatkavat vajaan 8 prosentin kasvussa. Voimakkainta kasvu on asuinrakennus- ja muissa talorakennusinvestoinneissa. Vuonna 2018 rakennusinvestoinnit jatkavat edelleen kasvussa mutta kasvu on jo selkeästi maltillisempaa. Ensi vuoden kasvuvauhtiin vaikuttaa merkittävästi se, toteutuuko jokin tai jotkut Suomessa vireillä olevista sellutehdashankkeista (esimerkiksi Boreal Bioref Kemijärvellä tai Finnulp Kuopiossa). Vuoden 2018 maa- ja vesirakentamista vauhdittanevat myös valtion talousarvioesityksen 2018 mukaiset, perusväylänpitoon kaavailut menolisäykset.

Kone- ja laiteinvestoinnit kasvoivat viime vuonna vähän yli 10 prosenttia. Tänä vuonna näiden investointien ennustetaan kasvavan jopa hieman tätäkin nopeammin. Vuoden 2017 ensimmäisellä puoliskolla nämä investoinnit kasvoivat yli 20 prosenttia verrattuna vuodentakaisiin lukuihin. Lisäksi myös 2016 viimeisellä neljänneksellä kasvu ylitti 20 prosenttia. Näyttääkin siltä, että talouden noususuhdanteen myötä myös kone- ja laiteinvestoinnit päätyvät huimaan kasvuun. Tätä puoltaa muun muassa se, että yhä useammalla yrityksellä tuotantokapasiteetti on lähellä täyskäyttöä. Vuonna 2018 kone- ja laiteinvestoinnit kasvavat mutta huomattavasti hitaammin kuin tänä vuonna.

Alkuvuoden lukujen perusteella myös T&K-investoinnit ovat kääntyneet kasvuun, kun vielä viime vuon-

na tämä investointierä supistui 3,3 prosenttia. T&K-investointien pitkään jatkuneen supistumisen ennustetaan päättyvän, koska esimerkiksi T&K-intensiivisen sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotannon arvioidaan kääntyvän jälleen kasvuun. Näin ollen tämän toimialan negatiivinen vaikutus T&K-investointeihin ainakin pienenee edellisvuosiin verrattuna. Myös julkisen sektorin T&K-investointeihin kohdistuvat leikkaukset ovat tänä vuonna pienemmät kuin vuonna 2016. Vuonna 2018 T&K-investoinnit kasvavat hieman tätä vuotta nopeammin. ■

INVESTOINNIT ALAERITTÄIN 2007–2018

Lähde: Tilastokeskus, Palkansääjiä Tutkimuslaitos

Työmarkkinat

Tilastointimenetelmät ja aktiivimalli voivat sotkea ennusteita

- » Työttömyysasteen lasku takkuu – syynä on työvoiman kasvu
- » Työllisyysasteen kasvu hidasta
- » Lomarahojen leikkaus näkyy ansiotasoindeksissä

LISÄTIETOJA

Vanhempi tutkija
Terhi Maczulskij
(09) 2535 7306
terhi.maczulskij@labour.fi

www.labour.fi

T yömarkkinoiden kohentuminen johtaa kuluvana vuonna ja ensi vuonna työllisyyden kasvuun. Lisäksi työikäisen (15–74 -vuotiaan) väestön kasvu heijastuu myös työn tarjontaan ja siten työvoiman kasvuun. Toisaalta moni työvoiman ulkopuolella oleva on siirtynyt takaisin aktiiviseen työnhakuun tai suoraan työllisyyteen.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan kuluvan vuoden tammi-heinäkuussa työvoiman ulkopuolella olevien määrä tippui 11 000 henkilöllä (15–74 -vuotiaat) verrattuna vuoden takaisiin lukuihin. Kun tähän lisätään

väestön maltillinen kasvu, niin työvoiman määrä kasvoi noin 12 000 henkilöllä. Työllisten määrä kasvoi 16 000 henkilöllä, mutta työttömien määrä laski puolestaan vain 4 000 henkilöllä.

Työmarkkinoilla vallitsee selvästi kohtaanto-ongelma, koska työttömien työllistyminen on ollut vähäistä. Työllisten määrän kasvua ei voida selittää pelkästään sillä, että työttömät ovat saaneet töitä, vaan pääsyy on ollut se, että työvoiman määrä on kasvanut. Työttömien työllistymisellä voidaan selittää vain noin neljännes työl-

TYÖMARKKINA-ASEMA VUODEN 2017 TAMMI-HEINÄKUULTA VUODEN TAKAISEEN VERRATTUNA

	15–64-vuotiaat	15–74-vuotiaat
Väestö	-9000	1000
Työvoiman ulkopuolella olevat	-20000	-11000
Työvoima	11000	12000
Työlliset	15000	16000
Työttömät	-4000	-4000

Lähde: Tilastokeskus

TYÖMARKKINOIDEN KESKEISET LUVUT

	2015	2016	2017e	2018e
Työttömyysaste (%)	9,4	8,8	8,6	8,3
Työllisyysaste (%)	68,1	68,7	69,4	69,8
Työikäinen väestö (1 000)	4102	4109	4127	4135
Työvoima (1 000)	2689	2685	2701	2713
Työlliset (1 000)	2437	2448	2468	2488
Työttömät (1 000)	252	237	233	225

Ansiotasoindeksi (%)	1,4	1,2	0,2	1,9
Keskituntiansiot (%)	1,3	0,7	0,5	1,9

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos

lisyden koko muutoksesta. Työllisyysasteen ennustetaan nousevan 69,4 prosenttiin kuluvana vuonna ja 69,8 prosenttiin ensi vuonna.

Työttömyysaste laski viime vuonna 8,8 prosenttiin. Kohtaanto-ongelmasta johtuen lasku ei ole kuitenkaan ollut odotuksen mukaista. Työmarkkinoiden piristymisen ja toisaalta tahmean työttömyydestä työllisyyteen siirtymisen yhteisvaikutuksesta kuluvana vuonna työttömyysasteessa päästään ainoastaan 0,2 prosenttiyksikön laskuun. Ensi vuonna se alenee 8,3 prosenttiin.

Virallinen työttömyysaste lasketaan Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen aktiivisesti työtä etsivistä työttömistä, jotka voisivat ja haluaisivat ottaa työtä vastaan. Työvoimatutkimuksen työttömyysmääritelmään eivät siis kuulu piilotyöttömät, jotka eivät hae aktiivisesti töitä. Hallitus on esittänyt työttömien työnhakuvelvoitteiden lisäämistä. Esityksen mukaisesti työttömyyden jatkuessa yli kolme kuukautta työttömyysturvaan tulisi yksi kuukausittainen omavastuupäivä, jonka voisi välttää olemalla aktiivinen. Tämä tarkoittaisi kuukausittaista työttömyysetuuden leikkausta 4,65 prosentilla.

Aktiivimallin käyttöönotto eittämättä lisäisi työttömien aktiivisuutta. Toisaalta jos aktiivimalli pakottaisi myös piilotyöttömät hakemaan aktiivisesti töitä, niin työvoimatutkimuksen työttömyysaste nousisi merkittävästi. Mikäli aktiivimalli otetaan käyttöön esimerkiksi ensi vuoden kuluessa, niin työttömyyden ennustaminen hankaloituu entisestään.

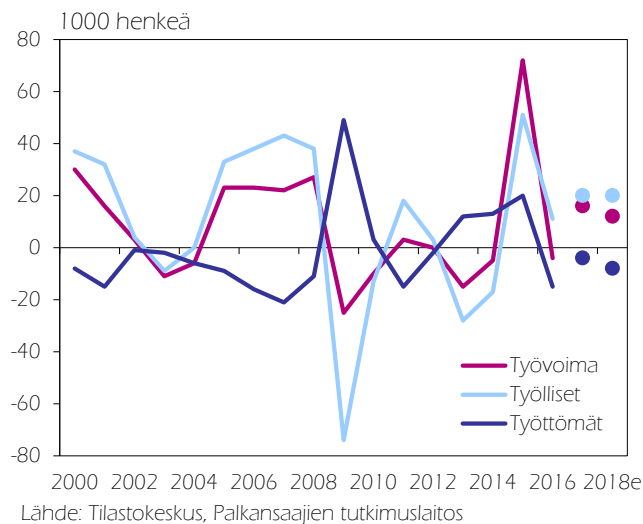
ANSIOTASOKEHITYS LAAHAA TÄNÄ VUONNA

Kilpailukyky sopimuksen mukaisesti palkankorotukset ovat jäissä kuluvana vuonna. Tilastokeskus on joutunut arvioimaan uudelleen ansiotasoindeksin määritelmän lomarahojen leikkausten osalta. Ansiotasoindeksi mittaa kokoaikaisten palkansaajien säännöllisen työajan keskiansioiden kehitystä. Ansiotasoindeksissä ovat lisäksi mukana tulospalkkiot ja työehtosopimukseen perustuvat kertaerät, kuten lomarahat. Tilastokeskus on esittänyt indeksien laskentaperusteiden muuttamista malliin, jossa mitataan niin tunti- kuin kuukausipalkkaistenkin palkansaajien osalta kuukausiansioita.

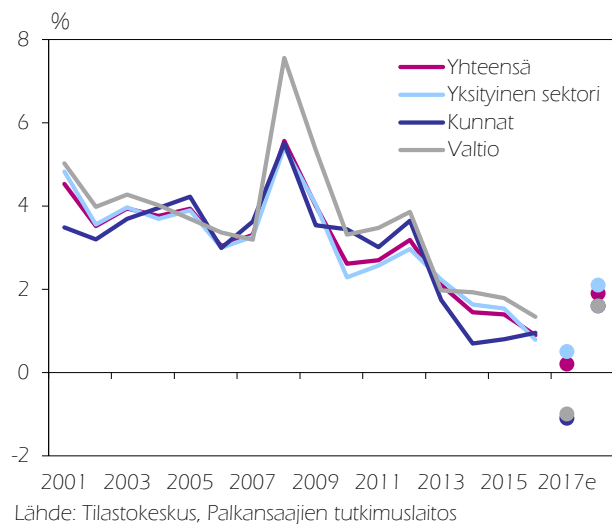
Kiky-sopimuksen mukainen 30 prosentin lomarahojen leikkaus alentaa ansiotasoindeksiä 1,1 prosenttia julkisella sektorilla vuonna 2017, mikä painaa koko kansantaloutta koskevaa ansiotasoindeksiä reippaasti viime kevään ennusteesta. Yksityisellä sektorilla ansiotason nousu jää noin 0,5 prosenttiin, ja tämä kasvu on pääosin liukumien varassa. Koko taloudessa ansiotason nousu jää siis noin 0,2 prosenttiin kuluvana vuonna.

Syksyn 2017 liittokierroksella ei liene mahdollista saavuttaa samanlaista palkkamalltia kuin vuonna 2015, joten ennustamme sopimuspalkkojen nousevan 1 prosentin ensi vuonna. Sopimuskorotusten ja liukumien yhteisvaikutuksesta ansiotaso nousee tuolloin 1,9 prosenttia. ■

TYÖLLISTEN, TYÖTTÖMIEN JA TYÖVOIMAN MÄÄRÄN MUUTOS 2000-2018

ANSIOTASOINDEKSIEN MUUTOS SEKTOREITTAIN 2001-2018

Inflaatio ja kotitaloudet

Inflaation kiihtyminen jää vaisuksi ja kuluttajaluottamus tukee yksityisen kulutuksen kasvua

- » Kuluttajahintojen kehitys jää alkuvuoden arviota alhaisemmaksi
- » Kuluttajaluottamus on vahvaa
- » Yksityisen kulutuksen kasvu johtaa kotitalouksien velkaantumiseen
- » Alhainen inflaatio, veronkevennykset ja työllisyyden kohentuminen nostavat palkansaajien ostovoimaa

LISÄTIETOJA

Vanhempi tutkija
Hannu Karhunen
(09) 2535 7308
hannu.karhunen@labour.fi

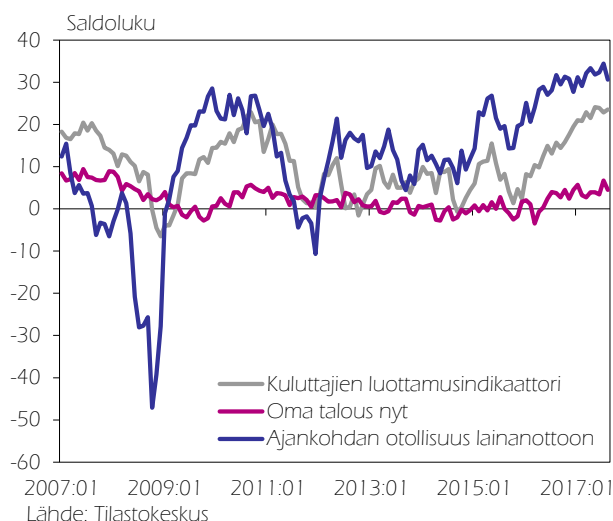
www.labour.fi

Arvioimme kuluttajahintojen (KHI) nousun jäävän vuonna 2017 0,8 prosenttiin ja kiihtyvän 1,4 prosenttiin vuonna 2018. Alhaista inflaatiota selittävät edelleen elintarvikkeiden jatkuva hintakilpailu sekä asumiskustannusten ja polttoaineiden hintojen maltillinen kehitys. Myös ansiotason maltillinen nousu hillitsee kuluttajahintojen nousua kuluvana vuonna. Inflaation kiihtymisen jääminen hitaaksi tukee kotitalouksien ostovoimaa.

ELINTARVIKKEIDEN HINTAKILPAILUTUS HEILUTTAA KULUTTAJAHINTAINDEKSIÄ

Elmentarvikkeiden hintakehityksellä on suuri vaikutus kuluttajahintaindeksiin, ja jo pelkkä hintojen alentumisen päätyminen riittää kiihdyttämään inflaatiokehitystä vuonna 2018. Asumiskustannusten tason määrittää myös ensi vuonna vuokrien hintakehitys, sillä omistusasumisen kustannustaso laskee tai

KULUTTAJIEN LUOTTAMUS SUOMEN TALOUTEEN JA OMAAN TALOUTEEN 2007:01-2017:08

KOTITALOUKSIEN KESKEISIÄ LUKUJA

	2016	Muutos (%)		
	Milj. €	2016	2017e	2018e
Inflaatio (KHI)		0,3	0,8	1,4
Palkat ja palkkiot	84476	1,5	2,0	3,1
Ensitulo	129449	1,9	1,0	2,6
Kotitalouksien käytettävissä olevat reaalitytulot		0,9	2,0	1,0
Yksityisen kulutuksen määrä	119056	1,8	2,0	1,5
Säästämisaste		-0,9	-0,9	-1,2

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos

pysyy lähes muuttumattomana alhaisen korkotason ansiosta.

Öljyn hinnan muutokset sekä teollisuuden raaka-aineiden nopea hintakehitys aiheuttavat epävarmuutta kuluttajahintojen ennusteeseen. On epäselvää, missä määrin tuottajahintojen kohoaminen siirtyy kuluttajahintoihin vuoden 2018 aikana. Tavaramyynnin siirtyminen verkkokauppaan voi edelleen hillitä kuluttajatuotteiden hintapaineita.

KULUTTAJIEN LUOTTAMUS TALOUTEEN ON ERITTÄIN VAHVAA JA KOTITALOUDET JATKAVAT VELKAANTUMISTAAN

Kuluttajabarometrin kuluttajien luottamusindikaattori oli elokuussa (23,5) huomattavasti korkeammalla tasolla kuin vastaavaan aikaan vuosi sitten (15,7). Indikaattori on ollut nousussa vuoden 2016 alusta alkaen ja on nyt selvästi pitkän ajan keskiarvon (12,1) yläpuolella. Kuluttajien luottamus omaan talouteen ei ole noussut yhtä selvästi kuin luottamus Suomen talouteen yleisesti. Kuluttajabarometrin mukaan ajankohta nähdään kuitenkin otolliseksi lainanotolle.

Yksityinen kulutus jatkuu ennustemme mukaan vahvana vuonna 2017 nousten 2,0 prosenttia. Arvioimme säästämisasteen jäävän -0,9 prosenttiin. Tämä on näin toinen peräkkäinen vuosi, kun yksityinen kulutus

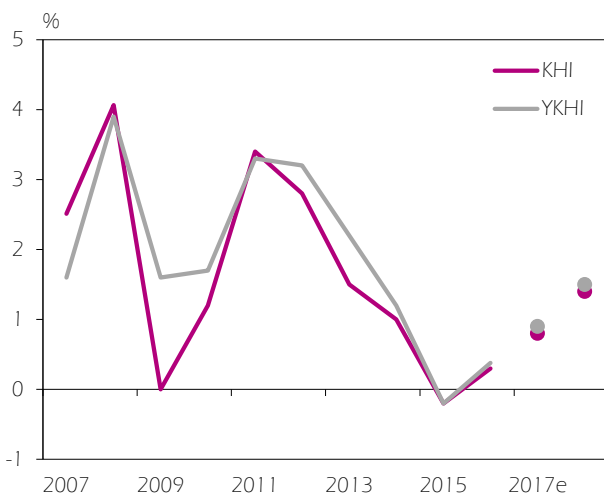
kasvaa selvästi kotitalouksien käytettävissä olevia tuloja nopeammin. Negatiivista säästämisastetta selittävät alhainen korkotaso ja ansiotason maltillinen kehitys. Myös tulevaisuuden työllisyysnäkömien parantuminen voi osaltaan selittää kulutuksen kasvua.

OSTOVOIMAN PARANEMINEN ON SEURAUSTA USEASTA ERI TEKIJÄSTÄ

Kilpailukyky sopimus vähensi palkan sivukuluja siirtämällä TyEL- ja työttömyysvakuutusmaksuja työnantajilta työntekijöille. Arvioimme, että hallituksen tekemät päätökset riittävät korvaamaan kilpailukyky sopimuksen aiheuttaman ostovoiman heikennyksen keskimäärin vuosien 2017 ja 2018 aikana. Nykyisten päätösten valossa vero- ja maksumuutokset tukevat kotitalouksien ostovoimaa kuluvana vuonna enemmän kuin vuonna 2018.

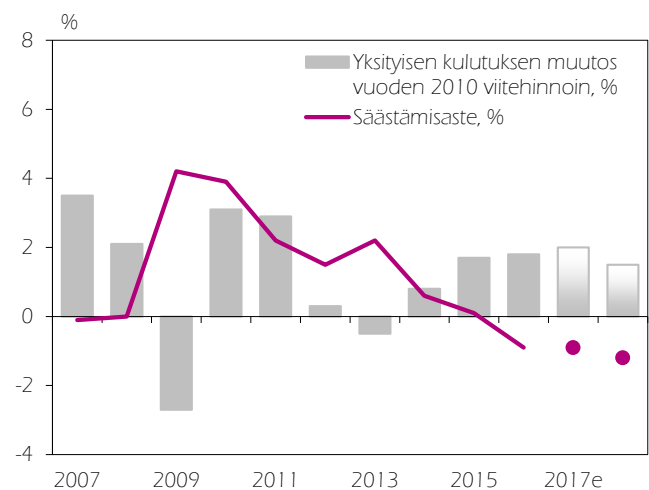
Ostovoiman paraneminen vuonna 2017 on seurausta useasta eri tekijästä. Hallituksen veroratkaisut, työllisyyden vahvistuminen ja alhaiseksi jäävä inflaatio tukevat kotitalouksia niin että ostovoima kasvaa palkansaajakorvauksien maltillisesta noususta huolimatta. Ennustamme ostovoiman kasvavan myös vuonna 2018 inflaation kiihtymisestä huolimatta työllisyyden kasvun ja ansiotason nousun myötä. ■

KULUTTAJAHINTOJEN MUUTOKSET 2007-2018

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos

YKSITYINEN KULUTUS JA SÄÄSTÄMISASTE 2007-2018

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos

Julkinen talous

Julkisen talouden alijäämä supistuu, vaikka veroasteen lasku hidastaa tasapainottumista

- » Valtiontalouden alijäämä supistuu ensi vuonna 4 miljardiin euroon
- » Kuntatalous on edelleen miinuksella ja valtionosuusleikkaukset syövät kilpailukykykesopimuksesta aiheutuvat kustannussäästöt
- » Sosiaaliturvarahastojen ylijäämän kutistuminen jatkuu etuusleikkauksista huolimatta
- » Velkasuhteen kasvu taittuu ennustejaksolla

LISÄTIETOJA

Johtaja Seija Ilmakunnas
(09) 2535 7340
seija.ilmakunnas@labour.fi

www.labour.fi

VALTIONTALOUS MENOLEIKKAUSTEN JA KILPAILUKYKYSOPIMUKSEN RISTIAALLOKOSKA

Tällä ennustejaksolla hallituksen säästötoimet ja veropohjien vahvistuminen kohentavat valtiontaloutta, mutta samanaikainen tuloverotuksen keventäminen hidastaa alijäämien supistumista. Kokonaisuuutena valtiontalouden alijäämä kuitenkin pienenee. Tasapainottuminen on ensi vuonna nopeampaa kuin kuluvana vuonna johtuen suurimpien veronkevennyksen ajoituksesta ennustejaksolla alkuun.

Hallitusohjelman mukaiset menoleikkaukset ovat tarkastelujaksolla yhteensä noin 1,7 miljardia euroa. Ne jakaantuvat melko tasan kummallekin ennustevuodelle suurimpien säästöjen kohdentuessa sosiaaliturvaan. Kilpailukykykesopimus sen sijaan kasvattaa menoja erityisesti kuluvana vuonna, vaikka sopimukseen sisältyy myös menoja vähentäviä tekijöitä. Eniten menoja lisää työnantajien sairausvakuutuksen maksualennus, joka kasvattaa vastavasti valtion rahoitusosuutta. Toisaalta sopimus vähentää valtion toimintamenoja lomarahalikkausten ja sektorin työnantajamaksujen alennusten johdosta, ja myös valtionosuudet kunnille supistuvat nettomääräisesti.

Kilpailukykykesopimus vaikuttaa myös tulopuolella, koska siihen liittyvät työ- ja eläketulojen veronkevennykset sekä sosiaalivakuutusmaksujen muutosten välilliset vaikutukset alentavat verotuottoa. Osittaisena vastaavoimana on kuitenkin yhteisöveron tuoton ripeä kasvu. Myös välillisten verojen kasvu jatkuu kohtuullisena, kun yksityisen kulutuksen suotuisa kehitys kannattelee arvonlisäveron tuottoa. Muuhun välilliseen verotukseen kohdistuu hieman enemmän kiristyksiä kuin kevennyksiä. Valtion tulojen kasvu on kuitenkin tänä vuonna ripeämpää kuin menokasvu, ja valtion alijäämä supistuu edelleen liki 700 miljoonalla eurolla.

Ensi vuonna valtiontalouden tasapainottuminen vauhdittuu menoleikkausten ja indeksijääditysten jatkuessa ja talouskehityksen jatkuessa suotuisana. Veronkevennykset hidastavat edelleen valtiontalouden tasapainottumista, mutta kevennykset jäävät selvästi pienemmiksi kuin kuluvana vuonna. Ansiotuloverotukseen tehtävien 270 miljoonan euron kevennyksen rinnalla ovat välillisten verojen kiristykset, jotka ovat suuruudeltaan nettomääräisesti noin 150 miljoonaa euroa. Menojen kasvu jää reiluun prosenttiin, ja arvioitu veropohjien suhteellisen vahva kehitys saa valtion tulot noin kolmen prosentin kasvuun. Valtiontalouden alijäämä supistuu tällöin noin 4 miljardiin euroon.

VALTIONOSUUSLEIKKAUKSET HYYDYTTÄVÄT KUNTATALOUDEN KOHENEMISEN

Kuntatalouden alijäämä on viime vuosina hieman supistunut, ja viime vuonna alijäämä oli 0,4 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Ennustejaksolla alijäämän ennakoidaan säilyvän tällä tasolla. Kuluvana vuonna kuntien menot jopa laskevat runsaalla puolellatoista prosentilla, mutta vastaavasti myös tulot supistuvat. Menokehityksen taustalla ovat opetus- ja kulttuuritoimen leikkaukset ja kilpailukykykesopimuksen mukanaan tuoma toimintamenojen väheneminen. Sopimuksen mukaisesti lomarahoja leikataan ja sektorin työnantajamaksut alenevat. Sopimuksesta kuntataloudelle koitua hyötyä kuitenkin sulaa valtionosuuksiin tehtävien leikkausten vuoksi.

Keskimääräisen kunnallisveroasteen nousu jää pieneksi ja efektiivinen veroaste (kunnallisveron tuotto suhteessa ansiotuloihin) laskee kilpailukykykesopimukseen sisälty-

vien veroratkaisujen johdosta. Ensi vuonna kuntien sekä menojen että tulojen ennakoidaan kääntyvän reilun parin prosentin kasvuun. Yleinen talouskehitys elvyttää kuntien verotulojen kertymää, mutta tulopuolta painaa hallitusohjelman mukainen valtionosuusindeksin jäädytys. Hoito- ja hoivapalvelujen tarpeen kasvu lisää menopaineita, mutta kuntien tiukka talous pitää yllä niiden menokuria.

SOSIAALITURVARAHASTOJEN YLIJÄÄMÄ KUTISTUU EDELLEEN

Sosiaaliturvarahastojen ylijäämän supistuminen jatkuu ennusteajaksolla. Vielä vuosikymmenen alussa ylijäämä suhteessa bruttokansantuotteeseen oli kolmen prosentin tuntumassa, mutta ensi vuonna sen ennakoidaan painuvan 0,9 prosenttiin. Samalla sektorin ylijäämien supistuminen hidastaa koko julkisen talouden tasapainottumista.

Kuluvana vuonna taustalla on sosiaaliturvarahastojen vaisu tulokehitys, kun maksutulon perustana oleva palkkasumma kasvaa hitaasti sopimuskorotusten nollalinjan ja työllisyyden vaatimattoman paranemisen vuoksi. Vakuutusmaksutuloja supistaa kilpailukyky sopimukseen sisältyvä työnantajien sairausvakuutusmaksun alennus, mutta syntyvä vaje katetaan vastaavalla valtion lisärahoitusosuudella. Myös työnantajan työeläke- ja työttömyysvakuutusmaksuja alennetaan sopimuksen mukaisesti. Maksutuottomenetystä ei kuitenkaan synny, sillä vastaava maksurasitus siirretään palkansaajille.

Maksetut etuudet lisääntyvät tuloja vauhdikkaammin huolimatta perusturvaetuuksien leikkauksista ja ansioidonnanen työttömyysturvan keston lyhennyksestä. Etuuksia kasvattavat eläkeläisten määrän kasvu, keskieläkkeiden paraneminen, työeläkkeiden indeksikorotukset ja jonkin verran myös uuden osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen suosio.

Ensi vuonna jatkuu eläke- ja työttömyysvakuutuksen maksurasituksen siirto työnantajilta palkansaajille, kuitenkin siten, että työntekijöiden työttömyysvakuutusmaksun korotus on hieman pienempi kuin työnantajien maksun alennus. Menojen kasvua puolestaan hidastaa kuluvan vuoden hidas inflaatio ja ansioiden nousu, jotka tuottavat pienet työeläkkeiden indeksikorotukset ensi vuodelle. Sosiaaliturvarahastojen tulot ja etuusmenot kasvavat ensi vuonna samassa tahdissa ja sektorin ylijäämä on noin 2,1 miljardia euroa.

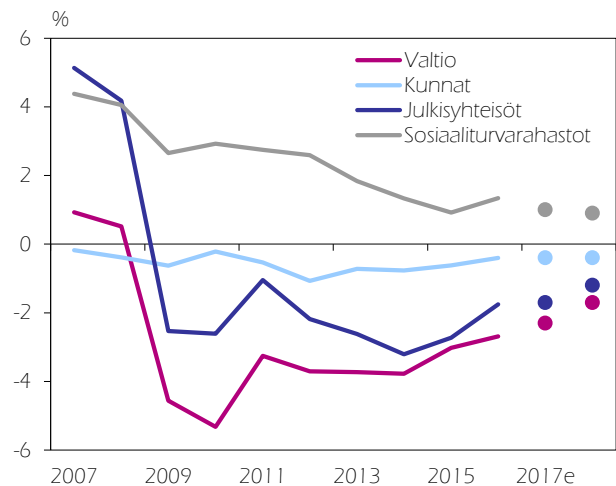
VELKASUHTEET TAITTUMASSA

Julkiset menot suhteessa bruttokansantuotteeseen alenevat ennusteajaksolla selvästi eli noin 3 prosenttiyksiköllä. Menokasvua hidastavat hallitusohjelman mukaiset leikkaukset ja kilpailukyky sopimuksen mukaiset lomarahaleikkaukset ja työnantajamaksujen alennukset. Tulopuolella talouskasvu vauhdittaa verotottoja, mutta verokevennykset hidastavat verotulojen toipumista. Julkisen sektorin tulot suhteessa bruttokansantuotteeseen alenevat näin runsaat 2 prosenttiyksiköä. Julkisen talouden alijäämä pienenee viimevuotiselta 3,8 miljardin euron tasolta 2,8 miljardiin euroon eli 1,2 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Valtiokonttorin tilastoima valtionvelka kohosi viime vuonna 102,4 miljardiin euroon. Ennusteajaksolla valtion rahoitusvaje merkitsee lisävelan ottoa ja velka jatkaa kasvuaan siten, että jakson lopulla sen ennakoidaan olevan noin 111 miljardia euroa. Valtionvelan suhde bruttokansantuotteeseen kasvaa vielä tänä vuonna puolella prosenttiyksiköllä, mutta jo ensi vuonna alijäämän pieneneminen ja talouskasvu kääntävät velkasuhteen loivaan laskuun.

Koko julkisen talouden sulautettu velka (ns. EDP-velka) oli viime vuonna 63,1 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Myös EDP-velan suhde bruttokansantuotteeseen kasvaa vielä tänä vuonna, mutta sekkin kääntyy loivaan laskuun ensi vuoden aikana. ■

JULKISYHTEISÖJEN RAHOITUSJÄÄMÄ % BKT:STA 2007-2018

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos

JULKISEN TALOUDEN KESKEISIÄ LUKUJA

	2016	2017e	2018e
Veroaste (%)	44,1	42,8	42,2
Menoaste (%)	55,8	54,5	52,9
Julkisyhteisöjen rahoitusylijäämä (Mrd. €)			
valtio	-3,8	-3,9	-2,8
kunnat	-5,8	-5,2	-4,0
soturahastot	-0,9	-0,9	-0,9
soturahastot	2,9	2,2	2,1
Julkinen bruttovelka, EDP-velka (Mrd. €)			
136,1	142,4	147,6	
% bkt:sta	63,1	63,6	63,3
Valtion velka (Mrd. €)			
102,4	107,2	110,9	
% bkt:sta	47,5	47,9	47,6

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos

KILPAILUKYKY, TYÖN TUOTTAVUUS JA SUHDANNEKEHITYKSEN OUDOT KÄÄNTEET

Vuosina 2012–2014 Suomen bruttokansantuote supistui kolmena vuonna peräkkäin samalla kun Suomen kanssa lähinnä vertailukelpoisissa maissa (kuten Ruotsissa ja Saksassa) talouskasvu kiihtyi. Tuolloin julkisuudessa käydyssä keskustelussa esitettiin usein Suomessa vallitsevan taantumana syyksi puuttuva kustannuskilpailukyky. Vuonna 2016 Suomen talouskasvu kuitenkin ylitti koko euroalueen keskimääräisen kasvuvauhdin ilman, että tavanomaisilla mittareilla mitatussa – kuten esimerkiksi Suomen Pankin suosimilla vaihtosuhteiden ja yksikkötyökustannuksilla mitatussa – kustannuskilpailukyvyssä olisi tapahtunut oleellista muutosta. Kehno kustannuskilpailukyky ei siis kelpaa vuosien 2012–2014 taantumana selitykseksi.

YKSIKKÖTYÖKUSTANNUSTEN KASVU JOHTUI TYÖN TUOTTAVUUDEN LASKUSTA

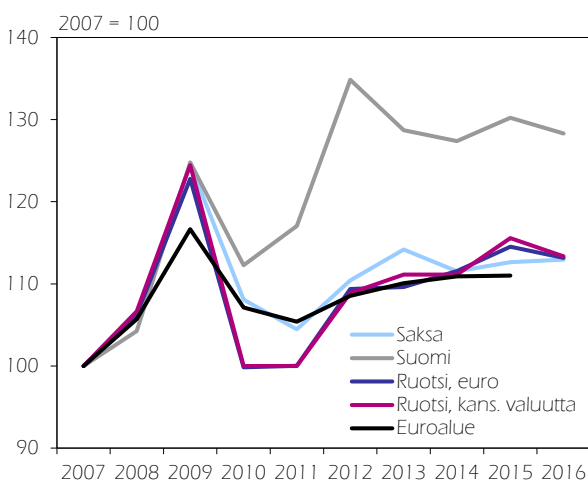
Kustannuskilpailukyky on suppeampi käsite kuin ns. ”reaalinen kilpailukyky”, jolla voidaan tarkoitaa monenlaisia talouden menestyksen edellytyksiä. Esimerkiksi Maailman talousfoorumi julkaisee kahteentoista ”pilariin” perustuvaa kilpailukykyä mittaavaa indeksiä, jossa työmarkkinoiden tehokkuus on vain yksi ”pilari” muiden joukossa. Muita kilpailukykyyn vaikuttavia seikkoja ovat esimerkiksi julkisen sektorin instituutiot, infrastruktuuri ja väestön koulutustaso. Maailman talousfoorumin uusimmassa, vuosien 2016–2017 kilpailukykyvertailussa Suomi on maailmanlaajuisesti sijalla 10.

Usein väitetään, että reaalin kilpailukyky on relevanttia vain talouden pitkän tähtäimen menestyksen kannalta ja että lyhyellä tähtäimellä oleellista on kustannuskilpailukyky. Tämä on totta vain osittain. Kun esimerkiksi kansainvälinen suuryritys valitsee Suomen ja jonkin muun maan välillä päättäessään, mihin se sijoittaa uuden tuotantolaitoksensa, sen päätökseen voivat vaikuttaa Suomen kustannuskilpailukyvyyn ohella myös sellaiset reaalin kilpailukyvyyn elementit kuin Suomen korruptoitumaton julkinen sektori ja hyvä infrastruktuuri. Näin työkuukustannuksiin liittymättömät reaalin kilpailukyvyyn komponentit saattavat tuoda Suomeen uusia investointeja ja uusia työpaikkoja myös lyhyellä tähtäimellä. Kustannuskilpailukyky on kuitenkin lyhyellä tähtäimellä kilpailukyvyyn muita dimensiota oleellisempaa silloin, kun tarkastelun kohteena on uusien investointien sijasta jo käynnissä olevan yritystoiminnan jatkuminen tai jo olemassa olevien työpaikkojen säilyminen.

Kuvio 1 kuvaa Suomen, Saksan, Ruotsin ja koko euroalueen kustannuskilpailukyvyyn kehitystä yhdellä tavanomaisella mittarilla, tehdasteollisuuden nimellisillä yksikkötyökustannuksilla arvioituna. Kuviosta ilmenee, kuinka yksikkötyökustannukset ovat Suomessa kasvaneet vertailumaita nopeammin. On kuitenkin syytä painottaa, että kuvion 1 kuvaajat esittävät indeksilukuja: käyrät alkavat vuoden 2007 kohdalla samasta pisteestä, koska vuosi 2007 on mielivaltaisesti valittu vertailukohtaksi. Yhden ilmeisen kritiikin mukaan esimerkiksi vertailu vuoteen 2007 – tai vaikkapa vuoteen 2000, joka toimii vertailukohtana raportissa Borg ja Vartiainen (2015, 18) – tuottaa vääristyneitä tuloksia, koska vuosittaisen ensimmäisellä vuosikymmenellä Suomen hintakilpailukyky oli eri syistä, esimerkiksi Nokian menestyksestä johtuen, ”ylihyvä” (vrt. Sauramo 2015).

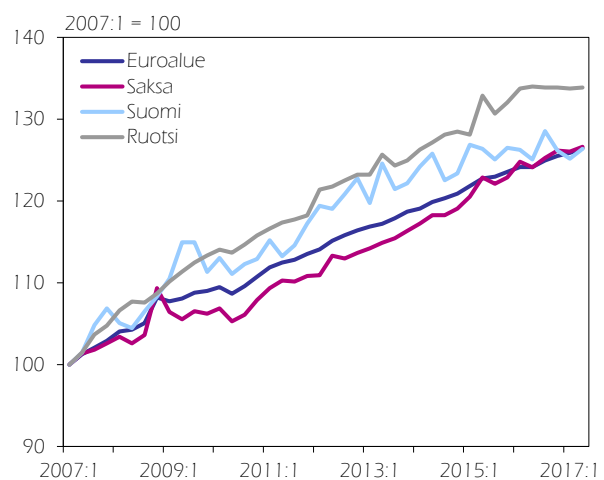
Kuvion 1 kustannuskilpailukykykäsitteen määritelmä on muidenkin kuin ekonomistien ymmärrettävissä: jos Y on bruttokansantuotteen määrä, W on keskimääräiset nimelliset työvoimakustannukset tuntia kohden

KUVIO 1. TEHDASTEOLLISUUDEN NIMELLISET YKSIKKÖTYÖKUSTANNUKSET 2007–2016

Lähde: Euroopan keskuspankki

KUVIO 2. TYÖVOIMAKUSTANNUSINDEKSI, TEHDASTEOLLISUUS 2007:1–2017:2

Lähde: Eurostat

ja L tehtyjen palkkatyötuntien määrä vuodessa, nimelliset yksikkötyökustannukset voidaan määritellä kaavalla

$$W / (Y/L)$$

Kaavassa Y/L on työn tuottavuus: se kertoo, kuinka suuri ”palanen” bruttokansantuotetta tuotettiin tunnissa keskimäärin. Voimme havainnollisesti ajatella, että kun työtunnin keskimääräinen hinta W jaetaan näin määritellyllä tuottavuudella, saadaan tietää, kuinka paljon ”yksi yksikkö bruttokansantuotetta maksaa” työkustannusten muodossa.

Kuviossa 2 tarkastelun kohteena ovat samat maat ja sama aikaväli kuin kuviossa 1, mutta siinä vertailaan työvoimakustannusindeksejä yksikkötyökustannusten sijasta. Siitä voidaan päätellä, että Suomessa tapahtunut yksikkötyökustannusten vertailumaita voimakkaampi kasvu aiheutui ensisijaisesti työn tuottavuuden heikosta kehityksestä eikä siitä, että työn tuntia kohden laskettu kustannus olisi kasvanut Suomessa poikkeuksellisen nopeasti. Tuottavuuden laskua selittää joukko yksittäisten toimialojen ongelmia, kuten Nokian matkapuhelinliiketoiminnan päättyminen, paperiteollisuuden tuotteiden kysynnän väheneminen ja telakkateollisuuden tilapäiset vaikeudet.

Vaikka Suomen kustannuskilpailukyky ei siis heikennyt palkkojen ylenmääräisen nousun vaan alakohdtaisten ongelmien johdosta, emme tietenkään voi päätellä, että kilpailukyky sopimus ja viime vuosien muut maltilliset palkkaratkaisut olisivat olleet tarpeettomia. Maltilliset palkkaratkaisut voivat olla perusteltuja yksinkertaisesti siksi, että ne ovat ainoa nopeavaikutteinen tapa, jolla tuotannon supistuminen tai työttömyyden kasvu voidaan yrittää pysäyttää – näin riippumatta siitä, mikä on alun perin saanut tuotannon supistumaan tai työttömyyden kasvamaan.

REAALISET YKSIKKÖTYÖKUSTANNUKSET JA VERTAILUKOHDAN VALINNAN MERKITYS

Reaaliset yksikkötyökustannukset voidaan määritellä samalla, yllä esitetyllä kaavalla kuin nimelliset yksikkötyökustannukset, mutta niissä Y on bruttokansantuotteen käypä arvo rahassa eikä sen määrä. Niiden tapauksessa yllä esitetyle määritelmälle voidaan antaa toinenkin tulkinta: koska

$$W / (Y/L) = WL/Y$$

reaaliset yksikkötyökustannukset ovat koko kansantalouden yhteenlasketun työkustannuksen WL ja bruttokansantuotteen rahassa mitatun arvon suhde. Suure kuvaa funktionaalista tulonjakoa, ja havainnollisesti ajatellen se ilmaisee, kuinka suuren osuuden koko bruttokansantuotteesta palkansaajat saavat.

Kuvio 3 esittää reaalisten yksikkötyökustannusten kehitystä Suomessa 1970-luvulta lähtien, ja se osoit-

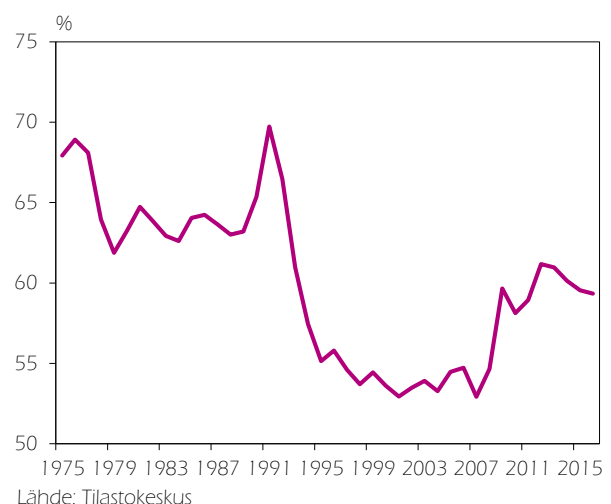
taa, ettei tämänhetkisiä reaalisia yksikkötyökustannuksia voida pitää poikkeuksellisen korkeina. Kuvion 1 esittämien nimellisten yksikkötyökustannuksen tavoin myös reaaliset yksikkötyökustannukset ovat tällä hetkellä korkeammat kuin 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä, mutta meillä ei ole mitään erityistä perustetta ajatella, että juuri tuolloinen yksikkötyökustannusten taso olisi ”oikea”.

KUSTANNUSKILPAILUKYVYN MITTAUKSIIN KAIVATAISIIN LISÄÄ TASAPUOLISUUTTA

Em. mittareiden lisäksi kustannuskilpailukyvyille on esitetty useita muitakin mittareita. Suomen Pankin kustannuskilpailukykyarvioissa käytetään myös vaihtosuuhdekorjattuja yksikkötyökustannuksia, jotka Suomeen sovellettuna tuottavat samansuuntaisia tuloksia kuin edellä tarkastellut mittarit. Mittareiden välillä tehtävä valinta on luonteeltaan tieteellinen koulukuntakiista, josta asiantuntijat ovat eri mieltä. Eri mieltä ollaan siitäkin, onko vertailu järkevää toimialoittain – esimerkiksi niin että Nokian menestyksen poikkeuksellinen vaikutus eliminoidaan – vai onko järkevää tarkastella vain kansantaloutta kokonaisuutena (vrt. Sauramo 2015; Kajanoja 2015).

Suomessa yhden toimijan, Suomen Pankin näkemykset ovat kuitenkin saaneet auktoriteettiaseman siinä määrin, että kuluvan vuoden alussa käytyihin, sittemmin kariutunutta ns. ”Suomen mallia” koskeviin neuvotteluihin osallistuneet ventialojen ammattiliitot hyväksyivät (omalta kannaltaan varsin epäedulliset) Suomen Pankin käyttämät mittarit tulevien sopimusneuvottelujen lähtökohdaksi (vrt. Metalliliitto 2017). Neutraalien, eri koulukuntien näkemykset tasapuolisesti huomioivien arvioiden esittäminen kuuluisi Suo-

KUVIO 3. FUNKTIONAALINEN TULONJAKO YRITYSTOIMINNASSA 1975–2016

men Pankkia luontevammin vaikkapa Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnalle tai erilliselle Talouspolitiikan arviointineuvoston alaisuuteen perustettavalle työryhmälle. ■

Ilkka Kiema

Kirjallisuus

Borg, A. & Vartiainen, J. (2015), Strategia Suomelle. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2015.

Kajanoja, L. (2015), Elektroniikkateollisuus ja Suomen kustannuskilpailukyky: Vastaus Pekka Sauramolle, Kansantaloustieteellinen aikakauskirja, 111, 529–531.

Kajanoja, L. (2017), Kustannuskilpailukyyn mittaaminen Suomessa, Euro & talous, 16.3.2017 <http://www.eurojatalous.fi/fi/2017/artikkelit/kustannuskilpailukyyn-mittaaminen-suomessa>

Metalliliitto (2017), ”Vientiliittojen uusi työmarkkinamalli hahmottuu”, 13.1.2017.

<https://www.metalliliitto.fi/uutiset/-/news/1221299>

Sauramo, P. (2015), Kuinka huono Suomen hintakilpailukyky oikein on? Talous&Yhteiskunta, 2/2015, 2-9.

OSAAJAPULA ON MERKKI TALOUDEN RAKENNEMUUTOKSESTA

Työ- ja elinkeinoministeriön heinäkuun lukujen mukaan työttömistä työnhakijoista noin 76 000 henkilöä oli vain perusasteen koulutuksen varassa, ja noin 150 000 henkilöllä oli keskiasteen koulutus. Myös korkeakoulutettujen työttömien työnhakijoiden määrä oli edelleen korkea, noin 52 000 henkilöä. Noususuhdanteen kiihtyessä moni yritys on kuitenkin kertonut kärsivänsä osaaajapulasta. Ammattibarometrin mukaan osaaajapula on jo laajentunut sosiaali- ja terveysalalta monelle muulle toimialalle, kuten rakennus- ja metallialoille.

Työllisyystilanteen parantumisesta huolimatta työttömien työnhakijoiden määrä on korkea jopa asiantuntijana toimivien henkilöiden ammattiryhmissä, mikä ei tue tarinaa työmarkkinoiden osaaajapulasta (taulukko 1). On kuitenkin mahdollista, että osaaajapulaa esiintyy erityistä osaamista vaativissa tehtävissä, mikä ei ilmene aggregaattitason tilastoista. Tilannetta vaikeuttaa myös avoimien työpaikkojen ja työntekijöiden välinen kohtaanto-ongelma.

Nykytiedon valossa on vaikea arvioida, missä määrin työvoiman kohtaanto-ongelmasta voi tulla talouden kasvua laajemmin jarruttava tarjontarajoite. Teknologinen kehitys ja tästä seuraavat talouden rakenteelliset muutokset voivat kuitenkin muuttaa työvoiman osaamistarpeita laaja-alaisesti. Rakenteellinen työttömyys kohosi jyrkästi 1990-luvun laman seurauksena, etenkin koska alhaisesti koulutautuneen väestön osaamiselle ei ollut enää kysyntää työmarkkinoilla. On syytä olettaa, että työelämän osaamisvaatimukset ovat muuttuneet myös finanssikriisin jälkeisenä ajanjaksona niin, että osa aikaisemmin hankitusta koulutuksesta on vanhentunut työelämän tarpeiden näkökulmasta.

Työelämän tarpeiden muutoksiin on pyritty vastaamaan tuomalla lisää joustoja koulutusjärjestelmän sisälle. Ammatilliset näyttötutkinnot ja oppisopimus-

koulutus ovat mahdollistaneet toisen asteen ammatillisen koulutuksen kehittymisen työelämän tarpeiden ja henkilön yksilöllisten kykyjen mukaan. Työttömyyden ja osaaajulan väliseen ongelmaan on haettu myös ratkaisuja täydennys- ja muuntokoulutuksesta korkea-asteella. Muuntokoulutuksesta ei ole olemassa keskitettyä tilastointia, mikä mahdollistaisi ilmiön laajuuden kuvaamisen ja vaikuttavuuden seuraamisen.

Muuntokoulutuksen avulla tutkinnon jo suorittaneiden on ollut mahdollista täydentää omaa osaamistaan työelämän tarpeita vastaavaksi. Esimerkiksi rakennusmestarin AMK-tutkinto on mahdollista suorittaa työvoimakoulutuksena, mikäli henkilöllä on muu teknillisen alan korkea-asteen tutkinto tai muuten merkittävä määrä matemaattis-luonnontieteellisiä opintoja. Suhteellisen nopeasti ja joustavasti työelämän tarpeisiin sopeutuva koulutus on kuitenkin mahdollinen vain, jos yksilötason motivaatio ja oppimisen perusvalmiudet ovat kunnossa.

Lounais-Suomen positiivinen rakennemuutos (telakka- ja autoteollisuuden kasvu) käynnisti paikallisen koulutuksen määrällisen ja laadullisen kehittämisen. Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan alueen ammatillista koulutusta pyritään kehittämään kasvupilotoinnin avulla. Samalla ammattikorkeakoulujen tutkintomääriä päätettiin lisätä ja alueelle perustettiin uusi teknillisen alan yhteistyöyliopisto ("Finnish Institute of Technology"). Lyhyellä aikavälillä positiiviseen rakennemuutokseen vastaaminen perustuu opiskelijoiden houkuttelemiseen muista korkeakouluista sekä muuntokoulutuksen lisäämiseen. On epäselvää kuinka paljon teknillisen alan osajia riittää Lounais-Suomen tarpeisiin, kun talouden noususuhdanne vahvistuu laajemmin.

Työvoiman kysynnän ennakkoidaan edelleen kasvavan erityistä korkeampaa osaamista vaativissa tehtävissä ja ammateissa, jotka keskittyvät henkilökohtaisten palveluiden kuten terveyspalveluiden tarjoamiseen. Tulevaisuuden osaamistarpeita koskeviin ennusteisiin liittyy kuitenkin suurta epävarmuutta. Työntekijöiden palkkaaminen Suomen ulkopuolelta on yksi osaratkaisu mahdolliseen osaaajapulaan, sillä

TAULUKKO 1. TYÖTTÖMÄT TYÖNHAKIJAT AMMATTIRYHMITÄIN

	Työttömät työnhakijat, heinäkuu 2016	Työttömät työnhakijat, heinäkuu 2017	Muutos (%)
Johtajat	4306	3717	-14 %
Erityisasiantuntijat	57540	50688	-12 %
Asiantuntijat	36273	31568	-13 %
Toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijät	22123	19505	-12 %
Palvelu- ja myyntityöntekijät	70575	64295	-9 %
Maanviljelijät, metsätyöntekijät ym.	6627	5713	-14 %
Rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijät	63924	50933	-20 %
Prosessi- ja kuljetustyöntekijät	26208	21293	-19 %
Muut työntekijät	28507	24534	-14 %
Ammatteihin luokittelemattomat ryhmät	62147	56644	-9 %

Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö, Työnvälitystilasto

rekrytoinneille ei ole rajoituksia Euroopan Unionin alueelta tuleville kansalaisille. Erityisasiantuntijoiden työmarkkinat ovat kuitenkin maailmanlaajuiset ja yritykset käyvät jatkuvaa kilpailua oman alansa parhaista osaajista. Unionin ulkopuolisille erityisasiantuntijoille haettiin Maahanmuuttoviraston mukaan vain noin 1100 oleskelulupaa vuonna 2016, mitä voidaan pitää varsin alhaisena määränä.

Opiskelijoiden houkutteleva maisterivaiheen opintoihin Suomeen voi olla myös keino saada erityistä osaamista Suomeen suhteellisen nopeasti. Ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat muodostavat jo nyt merkittävän korkeakoulutettujen työkäisten ryhmän Suomessa. Opetushallituksen mukaan ulkomaalaisia

tutkinto-opiskelijoita oli suomalaisissa yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa vuonna 2016 noin 21 000 henkilöä, joista arviolta noin 60–70 prosenttia oli edelleen Suomessa vuosi valmistumisen jälkeen.

Korkeakoulusektorin ja yritysten välinen laajempi yhteistyö voisi luoda uusia edellytyksiä ulkomaalaisten opiskelijoiden houkuttelemiseksi etenkin niille kapeille erityisaloille, jotka kärsivät mahdollisesta osaajapulasta. Opetushallituksen selvityksen perusteella ei ole varmaa, kuinka hyvin pienet ja keskisuuret yritykset tietävät mahdollisuuksistaan hyödyntää kansainvälisiä tutkinto-opiskelijoita omissa rekrytoinneissaan. ■

Hannu Karhunen

FINANSSIPOLITIIKAN LINJA KAHDELLA VAALIKAUDELLA

Talousspolitiikan johtoajatuksena on viime vuosina ollut kääntää julkinen talous kohti tasapainoa finanssi- ja eurokriisin synnyttämän Suuren Taantumien jäljiltä. Käytännössä pyrkimyksenä on ollut pienentää julkisen talouden alijäämiä ja kääntää velkasuhteet (velka suhteessa bruttokansantuotteeseen) laskuun.

Pääministeri Kataisen hallitusohjelmassa asetettiin vaalikaudelle tavoitteeksi valtionvelan ja kokonaistuotannon suhteen kääntäminen laskuun, ja ohjelmassa luvattiin myös aloittaa toimet koko kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi. Tehtävää jäi kuitenkin myös seuraaville hallituskausille.

Nykyisessä pääministeri Sipilän hallitusohjelmassa tavoitteena on taittaa julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen vaalikauden loppuun mennessä, ja tämäkin hallitus on sitoutunut koko kestävyysvajeen kattamiseen tarvittavien säästöjen ja rakenteellisten uudistusten tekemiseen. Julkista taloutta koskevat tavoitteet niin edellisellä kuin nykyiselläkin hallituskaudella ovat siis käytännössä varsin samansuuntaiset sekä vaalikautta että pidempää aikaväliä koskien.

Rakenteellisesti eri hallitusten sopeutusohjelmat poikkeavat kuitenkin toisistaan, mikä käy ilmi oheisesta taulukosta. Siinä on esitetty valtiovarainministeriön arviointiin perustuva kuvaus sopeutustoimien vuosittaisesta määrästä ja niiden jakautumisesta meno- ja tulopuolen toimiin koko julkisessa taloudessa. Menot-sarakkeessa olevat luvut kuvaavat menoleikkausten ja -lisäysten erotusta ja Tulot-sarakkeessa luvut kuvaavat veronkiristysten ja -kevennysten erotusta. Positiivinen luku kertoo näin kummassakin tapauksessa julkisen talouden kiristävästä ja negatiivinen luku elvyttävästä suunnasta.

KATAISEN-STUBBIN HALLITUSKAUDELLA KIRISTYKSET SUUREMPIA KUIN SIPILÄN KAUDELLA

Kahden vaalikauden sopeutustoimet ovat yhteensä runsaat seitsemän miljardia euroa ja painotuvat enemmän vuosikymmenen ensimmäiseen vaalikauteen, jonka aikana yhteenlaskettujen sopeutustoimien määrä ylitti viisi miljardia euroa. Nykyisellä vaalikaudella sopeutustoimien yhteismäärä näyttää jäävän vain noin kolmasosaan tästä, kun huomioidaan sekä menoleikkaukset että veromuutokset. Toisaalta kaikkia loppukautta koskevia finanssipolitiikan päätöksiä ei vielä ole tiedossa.

Myös sopeutustoimien rakenne poikkeaa selvästi kahden kauden välillä. Tulopuolen sopeutus eli veronkiristykset ja sosiaalivakuutusmaksujen korotukset on toteutettu ensimmäisellä kaudella ja suurimmat menoleikkaukset nykyisellä vaalikaudella. Tällä hallituskaudella veronkevennykset jäävät selvästi veronkiristyksiä suuremmaksi. Kuluva vuosi on ainut jakso, jolloin veronkevennykset ylittävät menoleikkaukset ja finanssipolitiikka on selvästi elvyttävää.

JULKISEN TALOUDEN SOPEUTUSTOIMET KAHDELLA VAALIKAUDELLA

Menoihin ja tuloihin vaikuttavat vuotuiset muutokset julkisen talouden suunnitelmien mukaan.

	Menot (netto) Mrd. €	Tulot (netto) Mrd. €	Yhteensä Mrd. €
Katainen-Stubb			
2012	-0,4	0,4	0,0
2013	0,5	1,8	2,3
2014	0,3	0,7	1,0
2015	1,3	0,8	2,1
Yhteensä 2012-2015	1,7	3,7	5,4
Sipilä			
2016	0,8	0,6	1,4
2017	1,1	-1,6	-0,5
2018	0,8	-0,4	0,4
2019	0,8	-0,4	0,4
Yhteensä 2016-2019	3,5	-1,8	1,7
Kaudet yhteensä	5,2	1,9	7,1

Lähde: Julkisen talouden suunnitelma 2016-2019 (keväät 2015) ja 2018-2021 (keväät 2017)

Julkisen talouden tasapainottamisessa päätöksentekijät ovat olleet valintatilanteessa sopeutustoimien aikataulun suhteen. Yhtäältä riskinä on ollut se, että keskellä taantumaa tehty sopeutus vain syventää ongelmia leikatessaan kasvua, kun hitaan kasvun johdosta veropohjat eivät toivu ja työttömyyden sitkeyden myötä menopaineet pikemminkin kasvavat. Toisaalta sopeutustoimien kanssa viivyttyllyn riskinä on se, että vitkastelu ehtii johtaa velkataakan paisumisen liian suureksi. Viimeksi mainittu riski on hallinnut kotimaista talouspoliittista keskustelua ja päätöksentekoa. Lopputuloksena on kuitenkin se, että velan kasvu on jatkunut sopeutustoimista huolimatta.

FINANSSIPOLITIikka VAHVISTAA SUHDANNEVAIHTELUA

Finanssipolitiikan merkitys suhdannepolitiikan välineenä on jäänyt taka-alalle, kun pyrkimyksenä on ollut taittaa julkisen velkaantumisen kasvu etupainotteisella aikataululla. Finanssipolitiikan kiristykseen oikea-aikaisuudella on kuitenkin joka tapauksessa merkitystä talouden ja työllisyyden kehityksen kannalta. Tällöin on myös perusteltua peilata toteutunutta kehitystä sen suhteen, miten kahdella eri vaalikaudella toteutetut kiristykset ovat ajoittuneet tai ajoittumassa erilaiseen suhdannevaiheeseen. Tätä on tarkasteltu ku-

vioissa 1 ja 2 kuvaamalla finanssipolitiikan kireyttä kahdella eri mittarilla.

Kuvion 1 mittarin lähtökohtana ovat aiemmassa taulukossa esitetyt valtiovarainministeriön luvut (oikea sarake) siten, että ne on suhteutettu kunkin vuoden bruttokansantuotteeseen (ns. bottom up-mittari). Vaaka-akselilla kuvataan talouden kasvua bruttokansantuotteen vuosimuutoksella, ja vuodet 2017 ja 2018 ovat PT:n talousennusteita kuluvalta syksyltä.

Kuviossa 2 finanssipolitiikan kireyttä on kuvattu OECD:n tuoreimmalla arviolla Suomen julkisen talouden rakenteellisen jäämän vuosimuutoksesta. Rakenteellinen jäämä pyrkii kuvaamaan suhdannevaihteluista puhdistettua julkisen talouden tilaa, ja sen positiivinen muutos kertoo politiikkaa muutettavan kireämpään ja negatiivinen muutos vastaavasti elvyttävämpään suuntaan. Tällä mittarilla arvioituna finanssipolitiikka on yleisesti ottaen vähemmän kireää kuin ensin mainitun mittarin avulla arvioituna. Yhtenä eroa selittävänä tekijänä on se, että rakenteellisen jäämän muutokseen vaikuttaa myös ikärakenteen muutoksesta johtuva trendinomainen eläkemenojen kasvu eikä mittari siis kerro

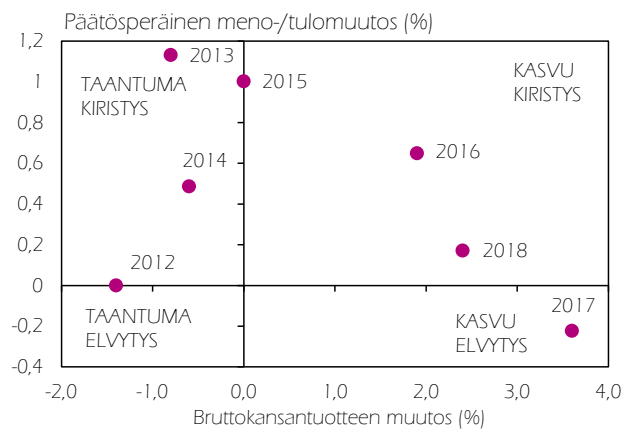
pelkästään hallituksen päätösperäisistä finanssipolitiikan muutoksista.

Monelta osin mittareiden antama yleiskuva on sama. Esimerkiksi vuosi 2012 oli heikon talouden vuosi, jolloin finanssipolitiikka oli kokonaisuutena neutraalia. Vuoden 2015 merkittävät kiristykset toteutettiin kokonaistuotannon junnatessa paikoillaan, ja seuraavana vuonna kiristyksiä toteutettiin jo talouden kasvaessa. Kuluvasta vuodesta on tulossa vahvan kasvun ja elvyttävän finanssipolitiikan vuosi verokevennysten ylittäessä menoleikkausten määrän, ja ensi vuoden osalta mittarit osoittavat joko lähinnä lievästi elvyttävää tai vain lievästi kiristävää vuotta.

Tällainen jälkikäteistarkastelu viittaa siihen, että viime vuosina toteutettu julkisen talouden vakauttamisen ohjelma ei suhdannenäkökulmasta ole osoittautumassa kovin onnistuneeksi. Suurimmat kiristykset osuivat taantumaa ja kasvun käynnistyessä finanssipolitiikka muuttuu elvyttäväksi. Kysymyksessä ei ole ainutkertainen tapaus, mutta riskinä on jälleen se, että seuraavan taantumaa iskiessä on taas leikkauslistojen aika. ■

Seija Ilmakunnas

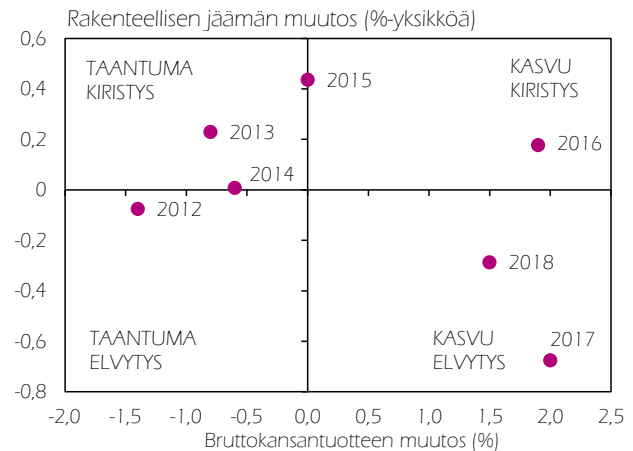
KUVIO 1. FINANSSIPOLITIIKAN MITOITUS PÄÄTÖSPERÄISTEN MENO- JA TULOMUUTOSTEN* AVULLA

Lähde: Julkisen talouden suunnitelma 2016–2019 (keväät 2015) ja 2018–2021 (keväät 2017), Tilastokeskus, Paikansääjien tutkimuslaitos

* Meno- ja tulopuolen päätösperäiset toimet (netto) suhteessa bruttokansantuotteeseen (%); positiivinen luku ilmaisee kiristystä, negatiivinen elvytystä.

KUVIO 2. FINANSSIPOLITIIKAN MITOITUS OECD:N RAKENTEELLISEN JÄÄMÄN MUUTOKSEN AVULLA ARVIOITUNA

Lähde: OECD, Tilastokeskus

Johdonmukaisuuden vuoksi bruttokansantuotteen ennusteet vuosille 2017 ja 2018 ovat OECD:n tuoreimmat ennusteet.